

LOPPURAPORTTI

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma
2012 – 2015

PAAVO 2

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

June 15, 2016
Jari Karppinen, Peter Fredriksson

Tiivistelmä.....	3
1. Taustaa	4
1.1. Hallituksen periaatepäätös ja ohjelman tavoitteet.....	4
1.2. Paavo 1 keskeiset havainnot	5
2. Toimijat.....	6
3. Rahoitus.....	6
3.1. Rahoittajat ja asetetut rahoitustavoitteet.....	6
3.2. Rahoituksen toteutuminen.....	7
4. Kehittämistyö.....	8
4.1. Verkostokehittäjät -hanke ohjelman kehittämistyön alustana	8
4.2. Liikkuvan monialaisen tukityön pilotti.....	9
4.3. Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke	10
4.4. Oma koti -hanke	11
4.5. Saattaen vapauteen -projekti	12
4.6. Omat avaimet -hanke	13
4.7. Voimanpesä hanke - kohti lapsiperheiden asumisen turvaamista.....	14
4.8. Pop Up -asumisneuvontaprojekti.....	15
4.9. Startti parempaan elämään -juurruttamishanke	16
4.10. Oman muotoinen koti -hanke	16
5. Seuranta ja arviointi	17
5.1. Seuranta ja ohjausryhmätyöskentely	17
5.2. Ohjelman seurantakyselykäytäntö.....	17
5.3. Kansainvälinen arviointi - Suomi yksi parhaita esimerkkejä asunto ensin -mallin toteutuksesta... 17	17
5.4. Asunnottomuustyöllä myönteisiä kustannusvaikutuksia	18
6. Keskeiset tulokset.....	19
6.1. Asunnottomuuden muutos – pitkäaikaisasunnottomuus väheni 35 prosenttia.....	19
6.2. Asunnottomuustyöhön yli 3 000 asuntoa ja yli 300 asumisen tukihenkilöä	22
6.3. Neljä viidestä asunnottomien palvelujen asukkaasta onnistui asumisessaan	23
6.4. Asumissosiaalinen työ vakiintui.....	26
6.5. Asumisneuvonta esimerkkinä tuloksekkaasta ennaltaehkäisevästä asumissosiaalisesta työstä ...	27
7. Tulosten kaupunkikohtainen tarkastelu.....	27
7.1. Helsinkiin asumisyksiköihin 424 asuntoa pitkäaikaisasunnottomille	27

7.2.	Vantaalla asunto ensin -periaate uudisti yhteistyökulttuuria	28
7.3.	Espoossa asunnottomuustyön johtamisen rakenteet vakiinnutettiin	29
7.4.	Tampereella pitkäaikaisasunnottomuus laski Paavo ohjelmien aikana 74 prosenttia	30
7.5.	Lahteen juurrutettiin uusia asunnottomuustyön malleja	30
7.6.	Turussa painopisteenä nuorten itsenäisen asumisen työmallit.....	31
7.7.	Jyväskylässä kehitettiin hajautetun asumisen tukipalveluja verkostotyönä.....	31
7.8.	Joensuussa tiivistettiin hallinnon ja käytännön yhteistyötä.....	32
7.9.	Kuopiossa yhteistyö toimijoiden kesken vahvistui.....	32
7.10.	Oulussa painopiste mahdollisimman itsenäiseen ja omaehtoiseen asumiseen	33
7.11.	Porissa käynnistettiin monialainen LIITU -liikkuvan tuen palvelu	34
8.	Kansainvälistä vaikuttamista Y-säätiön johdolla	34
9.	Viestinnällä nostettiin asunnottomuutta julkiseen keskusteluun.....	35
10.	Asunnottomuustyön tulevaisuus ja ennaltaehkäisevän asunnottomuusohjelman valmistelu	35
11.	Lopuksi.....	36
	Lähteet:.....	38
	Liitteet:	40

Tiivistelmä

Raportissa kuvataan Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman 2012 - 2015 (Paavo 2) lähtökohta, toteutus ja keskeiset tulokset. Ohjelma oli jatkoa vuosina 2008 – 2011 toteutetulle Paavo 1 ohjelmalle. Ohjelman tavoitteena oli poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2015 mennessä. Keskeiset toimenpiteet olivat 1250 asunnon, tukiasunnon tai hoitopaikan osoittaminen pitkäaikaisasunnottomille, tukimallien kehittäminen hajautettuun asumiseen ja asunnottomuuden ennaltaehkäisyn tehostaminen.

Ohjelmaa koordinoi ympäristöministeriö. Toteutukseen osallistui lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö, Rikosseuraamuslaitos, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, Raha-automaattiyhdistys, 11 suurinta asunnottomuuskaupunkia sekä useita valtakunnallisia ja paikallisia järjestöjä ja palveluntuottajia.

Avustuksia asuntojen rakentamiseen, perusparannukseen ja hankintaan pitkäaikaisasunnottomille myönnettiin noin 69 M€ sekä palvelujen tuottamiseen ja kehittämiseen noin 31 M€. Kaikkiaan lähes 100 M€. Lisäksi kaupungit panostivat mm. tukihenkilöstön palkkaukseen, kehittämistyöhön ja rakentamiseen.

Ohjelmassa mukana oleviin kaupunkeihin valmistui vuosina 2012 - 2015 asunnottomille 1 467 asuntoa. Asumisyksikköihin 1 032 asuntoa/asumispaikkaa ja nuorisoasuntoihin 435 asuntoa. Muutamia asuntoja valmistuu vielä vuoden 2016 aikana. Lisäksi osoitettiin erillisasuntoja tukikäyttöön hajautetusta asumisesta 1 689 kappaletta. Kaikkiaan asuntoja tukikäyttöön saatiin 3 156 kappaletta. Asuntoja asumisyksikköihin valmistui eniten Helsinkiin 472 kappaletta. Vuonna 2015 työskenteli ohjelmakaupungeissa osittain Kaste - rahoituksella 109 tukityöntekijää ja kaupunkien omalla rahoituksella 175 tukityöntekijää. Kokemusasiantuntijoita toimi kuusi. Lisäksi ennaltaehkäisevässä asunnottomuustyössä työskenteli 35 asumisneuvojaa.

Myös järjestöillä oli merkittävä rooli ohjelman toteuttamisessa, niin asunnottomien palvelujen tuottamisessa kuin asumissosiaalisen työn kehittämisessä. Asuntojen hankkimisen ja tuottamisen lisäksi Y-Säätiö piti yllä kohtuuhintaisen ja hyvätasoisien vuokra-asuntotuotannon merkitystä asunnottomuustyössä. Ohjelman kehittämistyön alustana toimi PAAVO Verkostokehittäjät -hanke. Hanke suunnitteli ja toteutti yhteistyössä verkoston kanssa yhteensä 39 koulutustilaisuutta tai työpajaa. Hankkeen merkittävimpiä tuloksia oli yhteiskehittämisen perinteen luominen asunnottomuustyöhön.

Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski 1 345 henkilöllä. PAAVO-kunnissa lasku oli 35 %. Pitkäaikaisasunnottomuuden puolituksessa onnistuivat Tampere, Joensuu, Lahti, Oulu ja Pori. Maahanmuuttajien pitkäaikaisasunnottomuus ei ohjelmakausina laskenut. Vuonna 2015 jo useampi kuin joka neljäs pitkäaikaisasunnoton oli maahanmuuttajataustainen. Vuoden 2015 lopussa maassamme oli 6 785 yksinelävää asunnotonta ja 424 asunnotonta perhettä. Kaksi kolmasosaa heistä pk -seudulla.

Vuonna 2014 toteutettiin ohjelman kansainvälinen tutkija-arviointi. Arvioinnissaan tutkijat totesivat pitkäaikaisasunnottomuuden pysyvän vähenemisen olevan osoitus kattavan yhteistyöstrategian toimivuudesta ja suosittelivat jatkossa panostamaan enemmän ennaltaehkäisyyn. Arvioinnin kannustamana käynnistettiin asunnottomuustyön jatkon valmistelu työnimellä AUNE virallisesti keväällä 2015. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman (2016 – 2019) päämääränä on liittää asunnottomuustyö tulevaisuudessa entistä laajemmin osaksi syrjäytymisen ehkäisytyötä asunto ensin - periaatteen pohjalta. Yksinkertaistaen tämä tarkoittaa asumisen turvan varmistamista aina kun asiakas kohdataan.

1. Taustaa

1.1. Hallituksen periaatepäätös ja ohjelman tavoitteet

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma vuosille 2012 - 2015 perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen 15.12.2011. Periaatepäätös lähtee siitä, että pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen edellyttää eri tason samanaikaisia toimenpiteitä eli asunnottomuuden ennaltaehkäisyä, yleisen asuntopolitiikan toimenpiteitä sekä kohdennettuja toimenpiteitä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Periaatepäätökseen ohjelman tavoitteet on kirjattu seuraavasti:

- Poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2015 mennessä
- Vähentää pitkäaikaisasunnottomuuden riskiä tehostamalla sosiaalisen vuokra-asuntokannan käyttöä asunnottomuuden vähentämiseksi
- Tehostaa toimenpiteitä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi

Lisäksi periaatepäätöksessä määritetään keskeiset toimenpiteet, joilla tavoitteeseen pyritään:

- Vuoteen 2015 mennessä osoitetaan noin 1000 asuntoa, tukiasuntoa tai hoitopaikkaa pitkäaikaisasunnottomille pääkaupunkiseudulla, joista Helsinkiin 750 sekä Espooseen ja Vantaalle yhteensä 250. Tampereelle, Turkuun, Lahteen, Kuopioon, Joensuuhun, Ouluun ja Jyväskylään tavoitteena on toteuttaa yhteensä vähintään 250 asuntoa, tukiasuntoa tai hoitopaikkaa vuoteen 2015 mennessä. Kaupunkikohtaiset tavoitteet määritellään yksityiskohtaisesti aiesopimuksissa.
- Ohjelman toteuttamiseen osallistuvissa kaupungeissa laaditaan pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen toimeenpanosuunnitelmat. Toimeenpanosuunnitelma on kokonaissuunnitelma, johon sisältyvät sosiaalisen vuokra-asuntokannan käyttö asunnottomien asuttamisessa, pitkäaikaisasunnottomille kohdennettujen asumisratkaisujen ja tuen tarve, ennaltaehkäisevät toimet sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen kehittäminen ja niissä toteutettavat rakenteelliset muutokset. Suunnitelmiin sisältyy yksilöity aikataulu käynnistettävistä hankkeista ja muista toimenpiteistä.
- Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (2006/308) mukaisten asuntoloiden käytöstä asunnottomien pitkäaikaiseen asumiseen luovutaan ja ne korvataan asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain mukaisilla itsenäisillä asunnoilla tai sosiaalihuoltolain mukaisilla tuetun asumisen yksiköillä.
- Rikosseuraamuslaitos, yhteistyössä ohjelmaan kuuluvien kaupunkien ja asumispalveluja tuottavien järjestöjen kanssa, luo paikalliset käytännöt, joilla turvataan asunnottomana koevapautteen tai valvontarangaistukseen tulevien asuminen ja siinä tarvittava tuki.

Toimenpiteet asunnottomuuden ehkäisemiseksi:

- Nuorten asunnottomuuden ehkäisemiseksi toteutetaan aiesopimuskaupungeissa kansallisesti koordinoitu monialainen kaupunkien, kirkon ja järjestöjen yhteinen Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisy -hanke. Hankkeen koordinoinnista vastaa Nuorisotasoliitto. Nuorten asunnottomuuden ehkäiseminen sisällytetään kaupunkien ja valtion välisiin aiesopimuksiin.

Asunnottomuutta ja syrjäytymistä torjuvia asumisneuvontaa ja tukea arjen hallintaan lisätään ainakin 500 nuorelle ja nuorisoasuntokantaa rakennetaan ainakin 600 asuntoa ARA ja RAY tukemana.

- Asumisneuvonta vakinaistetaan vahvistamalla asumisneuvontaa koskevat säädökset.

Muut toimenpiteet:

- Pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisohjelma toteutetaan valtion viranomaisten, aiesopimuskaupunkien ja järjestöjen kumppanuushankkeena. Ohjelman johtamisesta ja koordinoinnista vastaa ympäristöministeriö läheisessä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, oikeusministeriön sekä ARA:n ja RAY:n kanssa.
- Ympäristöministeriö nimeää ohjelmalle ohjaus- ja seurantaryhmän, jonka puheenjohtajana toimii ARA:n edustaja.
- Ohjelman toteutusta tukevaa kehittämistä ja tutkimusta tuetaan ARA:n kehittämisrahalla vuosittain.

Rahoitukselliset toimenpiteet on kuvattu kohdassa 3 rahoitus.

Ohjelman painopisteiksi on em. pohjalta tarkennettu seuraavat:

- Asunto ensin -periaate
- Aiesopimuskaupungeissa toimenpidesuunnitelmien mukaisesti tehtävä työ
- 1 250 asunnon osoittaminen pitkäaikaisasunnottomille
- Joustava tuki ja hajautettu asuminen
- Vaihtoehtoiset asumisratkaisut, jotka mahdollistavat pysyvän asumisen
- Asukkaiden osallisuus
- Asuntoloiden korvaaminen nykyaikaisilla asumispäivystys- ja kriisiasumistiloilla
- Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen kehittäminen
- Maahanmuuttajien asunnottomuuteen vaikuttaminen ensisijaisesti yleisen asuntopolitiikan toimenpitein
- Asunnottomuustyön integrointi osaksi syrjäytymisen ehkäisevää työtä kaupungeissa
- Koulutus – ja kehittäminen
- Tutkimus- ja sosiaalisten innovaatioiden juurruttaminen
- Kansainvälinen yhteistyö

1.2. Paavo 1 keskeiset havainnot

Ohjelmakaudella 2008 – 2011 toteutettiin kohdennettujen toimenpiteiden kokonaisuus, jonka avulla pitkäaikaisasunnottomuus vähentyi 28 % vuodesta 2008 vuoteen 2011. Vuoden 2011 loppuun mennessä aiesopimuskaupungeissa otettiin käyttöön kaikkiaan 1 519 pitkäaikaisasunnottomille tarkoitettua asuntoa ja tukiasuntoa. Ohjelman alkuperäinen määrällinen tavoite 1250 asuntoa ylittyi 269 asunnolla. Ohjelman aikana luotiin Suomeen myös uudenlainen asunto ensin – periaatetta tukeva jalkautuva moniammatillinen työote, käynnistettiin asuntolojen muunto-ohjelma asumisyksiköiksi, sekä toteutettiin ennaltaehkäisevien toimien kokonaisuus.

Paavo 1 loppuraportin¹ mukaan ohjelmakaudella 2012 - 2015 painopiste tulee siirtää enemmän kevyempään tukeen ja hajautettuun asumiseen. Uuden ohjelmakauden keskeiset haasteet liittyvät toisaalta

¹ [http://www.asuntoensin.fi/files/2648/PAAVO I_loppuraportti_J_Kaakinen_2012.pdf](http://www.asuntoensin.fi/files/2648/PAAVO_I_loppuraportti_J_Kaakinen_2012.pdf)

päihdekuntoutuksen kehittämiseen ja toisaalta siihen, miten hajasijoitettuihin tukiasuntoihin turvataan riittävä ja oikea-aikainen tuki. Haasteena on erityisesti kohtuuhintaisen asuntokannan tarjonnan riittäminen ja siten onnistuneiden yksilöllisten asumispolkujen rakentaminen. Pitkäaikaisasunnottomuuden poistamistavoite ei ole realistinen, ellei vähentämishojelman tavoitteita tueta sekä olemassa olevan vuokra-asuntokannan tehostuneella käytöllä sekä sellaisilla yleisen asuntopolitiikan keinoilla, joilla turvataan riittävä kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarjonta.

2. Toimijat

Valtiolla ohjelman toimeenpanosta vastasi ja kokonaisuutta koordinoi ympäristöministeriö. Toteutukseen osallistuivat valtiolta lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö (STM), Rikosseuraamuslaitos (RISE) ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) sekä Raha-automaattiyhdistys (RAY). Ohjelman toteutuksessa oli mukana 11 suurinta asunnottomuuskaupunkia Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Lahti, Jyväskylä, Oulu, Joensuu, Kuopio, Turku ja Pori. Kaupunkien kanssa tehtiin aiesopimukset alkuvuoden vuoden 2012 aikana. Suuri osa kaupungeista laati lisäksi toimenpidesuunnitelman, joissa kaupunkikohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet yksilöitiin. Kaupunkikohtaiset keskeiset tavoitteet, toimenpiteet ja tulokset esitellään tarkemmin kappaleessa seitsemän.

Lisäksi ohjelman toteutukseen osallistui useita valtakunnallisia ja paikallisia järjestöjä ja palveluntuottajia, joista mm. seuraavat toteuttavat erillishankkeet osana ohjelmaa:

- Y-Säätiö, Paavo verkostokehittäjät -hanke
- Vailla vakinaista asuntoa ry (VVA), Omat avaimet -hanke
- Nuorisoasuntoliitto (NAL), Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke
- Kriminaalihuollon tukisäätiö (KRITS), Saattaen vapauteen -projekti
- Espoon järjestöjen yhteisö (EJY), Voimanpesä -hanke
- Rikosseuraamuslaitos (RISE), oma koti -hanke
- Sininauhaliitto, Pop Up -asumisneuvontaprojekti
- Valtakunnallinen työpajayhdistys (TPY), Startti parempaan elämään juurruttamishanke

Em. hankkeiden keskeiset tavoitteet, toimenpiteet ja tulokset esitellään tarkemmin kappaleessa neljä kehittämistyö. Ohjelmassa tehtiin lisäksi yhteistyötä useiden kumppanuushankkeiden ja ohjelmien kanssa.

3. Rahoitus

3.1. Rahoittajat ja asetetut rahoitustavoitteet

Ohjelman keskeisinä rahoittajina toimivat ohjelmakaupungit, sosiaali- ja terveysministeriö (STM) Kaste-rahoituksen kautta, ympäristöministeriö (YM), Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) sekä Raha-automaattiyhdistys (RAY). Periaatepäätöksessä ja aiesopimuksessa rahoittajien roolit ja panostukset määritettiin seuraavasti:

ARA osoittaa ohjelman piiriin hyväksyttävillä hankkeilla erityisryhmien investointiavustusta. Avustusta osoitetaan vuosina 2012 – 2015 enintään 15 miljoonaa euroa/vuosi. Asuntoloiden muutostöihin on mahdollista saada ARA erityisryhmien investointiavustusta. ARA tukee kuntia myös asumisneuvonnan vakinaistamisessa ja laajentamisessa osoittamalla valtionrahoitusta asumisneuvontaan tai vastaavaan ennaltaehkäisevään toimintaan 20 % kustannuksista. Edellytyksenä tuen myöntämiselle on, että kunnissa on käytössä sosiaalitoimen ja asuntotoimijoiden yhteisesti sopimat menettelytavat häätöjen

ehkäisemiseksi. Lisäksi asumisneuvonnan ja asumisen tuen kokonaisuus on liitettävä osaksi toimeenpanosuunnitelmia.

STM rahoittaa ohjelman mukaisten tukipalvelujen tuottamista. Rahoitus osoitetaan asumisen tukihenkilöstön palkkausmenoihin. Rahoitusta myönnetään kaupunkien omille sekä ostopalveluina vuosina 2012 – 2015 toteutettaville uusille hankkeille yhteensä vähintään 6,7 miljoonaa euroa. Rahoitus maksetaan valtioneuvoston hyväksymän sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman KASTE kautta.

RAY tukee vuosina 2012 – 2015 avustusstrategiansa ja sen pohjalta tehdyt tarkentavat linjaukset huomioon ottaen toiminta- ja kehittämisavustuksin järjestöjä, jotka kehittävät ja järjestävät pitkäaikaisasunnottomuutta ennaltaehkäiseviä toimintoja ja tuettua asumista pitkäaikaisasunnottomille ja asunnottomuusuhan alaisille henkilöille. Lisäksi RAY tukee tuottokehityksensä niin mahdollistaessa, vuosittaisen noin 10 miljoonan euron määrärahan puitteissa pitkäaikaisasunnottomien asuntojen hankintaa. Tästä määrärahasta, huomioiden jo ohjeellisessa avustussuunnitelmassa olevat varat erityisryhmien asuntojen hankintaan, voidaan siitä kokonaisuudesta kohdentaa yhteensä 2,5 miljoonaa euroa vuosina 2012 – 2015 tukiasuntojen hankintaan vapautuville vangeille ja valvontarangaistukseen tuleville asunnottomille. RAY varautuu myös kohdentamaan vuosittaisen määrärahasa puitteissa vuosille 2012–2015 toiminta- ja kehittämisavustuksia nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisytyöhön järjestöille.

3.2. Rahoituksen toteutuminen

Vuosina 2012 - 2015 ARA myönsi investointiavustuksen yhteensä 496 asunnon toteutukseen pitkäaikaisasunnottomille ohjelmakaupungeissa. Avustusta myönnettiin 323 asunnon rakentamiseen, 150 asunnon perusparannukseen, sekä 23 asunnon hankintaan. Avustuksen kokonaissumma oli reilu 22 M€. Em. lisäksi ARA teki investointiavustusvarauksen 17 asunnon rakentamisesta pitkäaikaisasunnottomille Poriin.

ARA myönsi lisäksi asumisneuvoja-avustusta lähes 2,2 M€ 28 eri kuntaan. Avustusta saivat kuntien sosiaali- ja terveysvirastot, kuntien omistamat vuokrataloyhtiöt sekä muutamat yhdistykset. Avustus oli maksimissaan 35 % asumisneuvojatoiminnan kuluista. Avustuksella palkattiin 60 asumisneuvojaa eri puolille Suomea.

STM myönsi avustuksia ohjelmaan kuuluviin asunnottomuushankkeisiin vuosille 2012 – 2015 käytettäväksi tukihenkilöstön palkkakustannuksiin yli 10 M€ eli merkittävästi sovittua vähimmäistavoitetta enemmän. Eniten avustusta myönnettiin Helsingin kaupungille lähes 4,3 M€ ja Espoon Kaupungille yli 3,2 M€. Kaikkiaan avustusta sai kymmenen kaupunkia. Eniten avustusta myönnettiin vuonna 2014 noin 3,25 M€ ja vähiten vuonna 2015 noin 1,25 M€. Avustuksen osuus toteutuneista palkkakuluista oli vajaat 50 %. Avustusta saaneet kaupungit rahoittivat edellä mainitun henkilöstön palkkakuluista reilut 50 %. Lisäksi osa kaupungeista palkkasi henkilöstöä asunnottomuustyöhön myös ilman avustuksia. Ohjelman päätyttyä kaupungit vastaavat yksin em. henkilöstön palkkakuluista. Avustuksilla oli suuri merkitys asumissosiaalisen työn kehittymiselle Suomessa.

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma/ valtionavustukset					
	2012	2013	2014	2015	Yhteensä
Espoo	1 170 000	920 000	920 000	235 000	3 245 000
Helsinki	1 178 000	1 320 000	1 320 000	465 000	4 283 000
Joensuu	68 500	80 000	80 000	61 000	289 500
Jyväskylä	26 667	50 000	80 000	50 000	206 667
Kuopio	46 000	78 000	159 000	53 000	336 000
Lahti	37 000	37 500	38 000	22 000	134 500
Oulu	37 000	80 000	80 000	53 000	250 000
Tampere	85 000	0	160 000	110 000	355 000
Turku	74 000	76 000	76 912	0	226 912
Vantaa	13 950	184 500	340 000	195 000	733 450
Yhteensä	2 736 117	2 826 000	3 253 912	1 244 000	10 060 029

Kuva 1. STM Kaste -rahoitus ohjelmakaupungeille tukihenkilöstön palkkaamiseen 2012 - 2015.

RAY myönsi erillisasuntojen hankkimiseen asunnottomuustyöhön investointiavustusta ohjelman aikana yhteensä 32,3 M€. Vuonna 2012 avustus oli 9,2 M€, vuonna 2013 8,1 M€, vuonna 2014 6,7 M€ ja vuonna 2015 8,3 M€. Asuntoja hankittiin asunnottomuustyöhön yhteensä 493 kpl. Nuorisoasuntojen rakentamiseen RAY myönsi investointiavustuksia ohjelman aikana yhteensä 14,5 M€. Vuonna 2012 avustus oli 3,1 M€, vuonna 2013 3,9 M€, vuonna 2014 4,2 M€ ja vuonna 2015 3,3 M€. Nuorisoasuntoja valmistui yhteensä 604 kpl joista, ohjelmakaupunkeihin yhteensä 516 kpl.

Lisäksi RAY myönsi toiminnallisia avustuksia (Ak- ja C-avustuksia) asunnottomuustyöhön ohjelman aikana yhteensä 18,6 M€. Vuonna 2012 3,8 M€, vuonna 2013 4,4 M€, vuonna 2014 5,1 M€ ja vuonna 2015 5,3 M€. Vuonna 2015 kohdennettuja toiminta-avustuksia myönnettiin 21 kpl ja projekteja 11 kpl. Keskeisiä RAY rahoittamia valtakunnallisia hankkeita ohjelmassa olivat mm. PAAVO verkostokehittäjät -hanke (Y-Säätiö), Omat avaimet -hanke (VVA), Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke (NAL), Saattaen vapauteen -projekti (KRITS), Startti parempaan elämään -projekti (TPY) sekä Voimanpesä 1 ja 2 projektit (EJY). Hankkeet kuvataan tarkemmin kappaleessa 4 kehittämistyö. RAY kokonaispanostus ohjelmaan vuosina 2012 -2015 oli yli 65 M€.

Avustuksia asuntojen rakentamiseen, perusparannukseen ja hankintaan myönnettiin ohjelman aikana kaikkiaan noin 69 M€ ja palvelujen tuottamiseen ja kehittämiseen noin 31 M€. Yhteensä avustuksia myönnettiin ohjelman aikana lähes 100 M€. Avustusten lisäksi ohjelmakaupunkien panostus asunnottomuustyöhön oli merkittävä. Kaupungit osoittivat tukihenkilöstön palkkaukseen reilut 50 % henkilöstökuluista STM avustuksen vastineeksi. Moni kaupungeista palkkasi tukihenkilöstöä tai hankki asumisen tukipalveluja myös täysin omalla rahoituksella. Lisäksi kaupunkien panostivat mm. toiminnan paikalliseen organisointiin, toimintamallien kehittämiseen eritasoilla sekä rakennushankkeiden toteuttamiseen.

4. Kehittämistyö

4.1. Verkostokehittäjät -hanke ohjelman kehittämistyön alustana

PAAVO Verkostokehittäjät -hanke 2012 - 2015 toimi ohjelmassa tehtävän kehittämistyön alustana ja koordinoi yhteiskehittämistä. Hankkeen päämääränä oli kirkastaa suomalaisen asunto ensin -periaatteen sisältöä sekä vahvistaa järjestöjen asunnottomien palvelujen kehittämisessä. Viiden järjestön

kumppanuushanketta johti Y-Säätiö. Hanke toteutettiin ohjelman tavoitteista nousevien teemallisten aihealueiden mukaan. Kukin kumppani vastasi alueestaan seuraavasti:

- Y-Säätiö: hajasijoitettu asuntokanta, asuntovuokraus, hankekokonaisuuden koordinointi
- Vailla vakinaista asuntoa ry: asukasosallisuus palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa
- Rauman Seudun Katulähetys: kotiin saatava tuki
- Helsingin Diakonissalaitos: yhteisöllisyys, ympäristötyö ja nuoret (Vamos -työ)
- Sininauhasäätiö: vaikeimmassa asemassa olevien asunnottomien kuntouttava asuminen.

Käytännön työn organisoimiseksi koottiin kaksi asiantuntijatiimiä. Hankekumppaneista koostuvan pienen asiantuntijatiimin roolina oli jäsentää, konkretisoida ja syventää omaa rooliansa vastuuteemojensa osalta hanketoteutuksessa sekä tuoda edustamansa organisaation asiantuntemus mukaan hankkeen toteutukseen. Laajassa asiantuntijatiimissä olivat em. lisäksi mukana edustajat ohjelmaa toteuttavista järjestöistä, 11 ohjelmakaupungista ja valtion toimijoista. Laaja asiantuntijatiimi tuki hankkeen käytännön toteutusta, sekä työsti ja kehitti konkreettisia toimintamalleja 2-3 kertaa vuodessa järjestettävissä työpäivissä.

Verkostokehittäjät -hanke suunnitteli ja toteutti tapahtumia yhteistyössä ohjelmajohdon, asiantuntijatiimien ja yhteistyökumppanien kanssa. Tapahtumat järjestettiin yleensä siten, että suunnittelu tehtiin yhdessä ja kumppanit toivat oman asiantuntemuksensa tapahtumien sisältöön. Kumppanien kautta saatiin myös kokemusasiantuntijat mukaan tapahtumiin. Tilaisuudet olivat osallistujille maksuttomia. Osallistujat edustivat laajasti asumispalveluiden henkilökuntaa sekä johtoa, niin järjestöistä, kaupungeista kuin yksityisistä palveluntuottajista.

Hankeaikana järjestettiin yhteensä 39 koulutustilaisuutta tai seminaaria ja niihin osallistui yhteensä 963 henkilöä. Osallistumisia (osallistumiskertoja) oli yhteensä 1943. Tilaisuuksia olivat mm. valtakunnalliset asunnottomuuspäivät, seminaarit, opintokäynnit ja teemakoulutukset, sekä yhteiskehittämistä vahvasti hyödyntäneet vertaisvierailut ja pilottityöskentely. Käsiteltyjä teemoja olivat mm. AhvL, turvallisuus, ympäristötyö ja uusiutuva ammatillisuus. Hankkeen yksi merkittävimpiä tuloksia oli myönteisen yhdessä tekemisen perinteen vahvistaminen.

Hanke tiedotti toiminnastaan ja ohjelman tapahtumista aktiivisesti tiedotteella sekä asuntoensin.fi ja housingfirst.fi -sivuilla. Sivuilta löytyy tietoa hankkeen tapahtumista sekä tapahtumissa käytetyt aineistot. Tiedotteen jakelulistalla oli vuoden 2015 lopussa 1 249 henkilöä.

Kansainvälinen yhteistyö oli hankkeessa tiivistä, koska Suomessa tehty asunnottomuustyö herätti runsaasti mielenkiintoa myös kansainvälisesti. Vieraita kiinnosti erityisesti kokemukset asunto ensin -periaatteen käytännön soveltamisesta. Hankkeella oli tärkeä rooli myös ohjelman seurantakyselyn toteutuksessa ja liikkuvan tuen pilottityöskentelyn organisoinnissa.

4.2. Liikkuvan monialaisen tukityön pilotti

Yksi ohjelman tavoitteista oli liikkuvan tuen kehittäminen hajautettuun asumiseen. Pohjustuksena liikkuvan tuen mallien kehittämistyölle toteutettiin ohjelmakaupunkien toimijoille syksyllä 2013 kysely, jossa selvitettiin, millaisia tiimejä hajautetun asumisen tukityössä oli käytössä. Lisäksi selvitettiin hajautetun asumisen käytössä ollutta asuntokantaa sekä yhteistyöverkostoja. Vastaukset saatiin 28 tukimallista. Tyypillisimmin tuen tarjosi sosiaalialan koulutuksen saanut sosiaaliohjaaja, usein hänellä oli työparina joko sosiaalityöntekijä, lähihoitaja, nuoriso-ohjaaja, isännöinnin edustaja tai etuuskäsittelijä. Muutamilla

toimijoilla tiimiin kuului myös terveydenhuollon ammattilainen. ACT -mallin kaltaista monialaista liikkuvaa tiimiä ei ollut kenelläkään toimijalla. Kokemusasiantuntijoita hyödynnettiin lähinnä ryhmätoiminnoissa. Y-Säätiön rooli asuntojen tarjoajana oli vahva, merkittävässä roolissa olivat myös kaupunkien vuokratyöyhtiöt sekä nuorisoasuntotoimijat.

Saadun palautteen pohjalta käynnistettiin pilottityöskentely² liikkuvien tukimallien kehittämiseksi hajautettuun asumiseen. Työskentelyyn sitoutui 15 asunnottomuustyön toimijaa, jotka jo käytännössä toteuttivat liikkuvaa tukityötä. Pilottityöskentely toteutettiin vuosien 2014 - 2015 osana olemassa olevaa palvelutuotantoa ilman erillisrahoitusta. Pilottityöskentelyä koordinoi Verkostokehittäjät -hanke yhdessä ohjelmajohtajan kanssa.

Ensimmäisessä vaiheessa työskentelyssä mallinnettiin ja kuvattiin liikkuvan tukityön malleja Learning By Developing -ajatuksen mukaisesti. Osana työskentelyä nostettiin esiin myös liikkuvan tukityön erityiskysymyksiä, sekä etsittiin niihin yhdessä ratkaisuja. Käsiteltäviä teemoja olivat mm. monialaisuuden tarjoamien mahdollisuuksien maksimaalinen hyödyntäminen, miten työ asiakkaan kotona haastaa ammatillisuuden sekä liikkuvaa työtä tukevat välineet.

Toisessa vaiheessa panostettiin osallistujien itsearviointien tukemiseen. Yhteiskehittämisenä rakennettiin liikkuvan monialaisen tukityön erityistarpeet huomioiva arviointivälineistä lomakkeineen kaikkien liikkuvaa tukityötä tekevien käyttöön. Lisäksi muokattiin NAL laatuarviointien pohjalta vertaisarviointimalli liikkuvan tukityön arviointiin sekä toteutettiin myös kaksi vertaisarviointia käytännössä. (HDL ja Porin kaupunki).

Osana työskentelyä toteutettiin myös itse pilottityöskentelymallin kuvaus sekä arviointi, josta vastasi Tutkimus ja Kehitys Ajatustalo Oy. Pilottityöskentelymallia on tavoite hyödyntää tulevaisuuden asunnottomuustyössä yhteiskehittämisen työvälineenä aktiivisesti. Seuraavaksi esiteltävistä erillishankkeista osa osallistui myös pilottityöskentelyyn.

4.3. Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke

Nuorisoasuntoliiton koordinoimassa Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhankkeessa (2012 - 2015) tehtiin uudisraivaajantyötä asunnottomuuden ennaltaehkäisytyön kehittämiseksi. Hankkeen päämääränä oli ennaltaehkäistä nuorten asunnottomuutta, mihin pyrittiin edistämällä alueellisten toimijoiden välistä monialaista yhteistyötä, tukemalla nuorten asumisen onnistumista turvaavien palveluiden paikallista ja alueellista kehittämistä, kouluttamalla nuorten kanssa työskenteleviä ammattilaisia ja tuottamalla asumisen tiedon levittämisen tukimateriaaleja. Hanketta rahoitti RAY ja siinä työskenteli valtakunnallisesti kuusi työntekijää. Hanke toteutettiin kymmenen suurimman asunnottomuuskuunnan alueella. Valtakunnallisina hankekumppaneina toimivat Mielenterveyden keskusliitto, EHYT ry, Valtakunnallinen Työpajayhdistys, Sininauhaliitto, Sininauhasäätiö ja Rikosseuraamuslaitos. Hankkeen päätösjulkaisu valmistuu alkuvuodesta 2016.

Hankkeen tulokset muodostuvat sekä käytännön työvälineistä, että kehittämistyön havainnoista. Konkreettisempia työvälineitä asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn ja onnistuneen asumisen tukemiseen ovat materiaalit, joita on tuotettu sekä hankkeen että yhteistyökumppaneiden voimin. Hankkeen opit on koottu Olisipa kotona³ -julkaisuun. Hankkeen keskeisimmät tulokset olivat:

² http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/verkostokehittajat/pilottityoskentely_monialainen_liikkuva_tuki

³ http://www.nal.fi/wp-content/uploads/2016/02/NAL_Olisipa_kotona_paatösjulkaisu_E-versio.pdf

- Laaja materiaalikokonaisuus nuorten asumisen tukemiseen ja asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn
- Nuorten tavoittaminen ja asumistietouden jakaminen koko ikäluokat kokoavissa toimintaympäristöissä yhteistyössä mm. puolustusvoimien ja oppilaitosten kanssa. Asumisen ja elämisen taitojen asiakokonaisuuksia vietiin osaksi opetussuunnitelmia
- Aluekoordinaattorit kaivautuivat kaupunkien nuorten asumisen toimijoiden verkostoihin ja veivät asunnottomuuden ennaltaehkäisyä asiakokonaisuuksia osaksi kaupunkien hyvinvointipoliittista suunnittelua. Käytännön työvälineinä mm. kaupunkikohtaiset kartoitukset nuorten asumista tukevien palvelukokonaisuuksista ja asumisen haasteista
- Toimintamalleja erilaisessa elämäntilanteissa olevien nuorten asumisen tukemiseen mallinnettiin, kuvattiin ja levitettiin
- Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisytyön tekemistä jäsennettiin. Jäsennys sisältää ennaltaehkäisytyön jakautumisen rakenteelliseen ja operatiiviseen ennaltaehkäisyyn. Jäsennys auttaa hahmottamaan toimenpiteiden ja niitä määrittävien suunnittelun, johtamisen, resursoinnin ja päätöksenteon välisiä suhteita
- 451 uutta nuorisoasuntoa, 33 alueellista verkostoa, sekä 77 järjestettyä koulutustilaisuutta ja tapahtumaa.

Hankkeen keskeiset viestit nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn ovat:

- Peruspalvelut tulee pitää kunnossa ja niiden riittävydestä ja helposta saatavuudesta on huolehdittava. Asumisen näkökulman vieminen ohjaamoihin on askel oikeaan suuntaan
- Ennaltaehkäisevään työhön on panostettava järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti. Tämä edellyttää mm. täsmennystä siihen, mitä ennaltaehkäisyllä asumisen kontekstissa tarkoitetaan
- Hyväksi havaittuja toimintamallien levittäminen ja käyttöönotto vaativat erityisosaamista, levittämisen strategiat tulee valita tapauskohtaisesti
- Hankkeissa kerätyn tiedon jalostamiseen ja hyödyntämiseen tulee kiinnittää huomiota, esim. kuinka tiedot ja havainnot kytketään muihin elinolotietoihin ja saadaan näin liitettyä kansallisiin tietokantoihin?
- Kuinka järjestölähtöiset asumisen palvelut integroituvat tulevaisuuden SOTE -palveluihin.

Nuorten asunnottomuus on ARA asunnottomuustilastojen valossa laskenut vuoden 2012 ennätyslukemasta. Vuonna 2015 alle 25 -vuotiaita asunnottomia oli 1 652 ja heistä pitkäaikaisasunnottomia 382 henkilöä. Tilastot eivät ole koko kuva nuorten asunnottomuudesta. Nuorten asunnottomuudelle on tyyppillistä majailu väliaikaisesti tuttavien ja sukulaisten luona, mikä tekee nuorten asunnottomuuden tilastoinnista erittäin haastavaa.

4.4. Oma koti -hanke

Vuosina 2012–15 toteutettiin osana PAAVO II ohjelmaa rikosseuraamusasiakkaille suunnattua Oma Koti -hanke, jonka tavoitteena oli vähentää vankilasta vapautuneiden ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden asunnottomuutta. Hanketta koordinoitiin Rikosseuraamuslaitoksen (RISE) keskushallintoyksikössä sekä aluekeskuksissa. Kaikissa PAAVO -kaupungeissa oli nimetty RISE -yhdyshenkilö.

Vankilasta vapautuneet osoittautuivat yhdeksi PAAVO II ohjelman haastavimmista kohderyhmistä. Vapauttamissuunnitelmista saatujen tilastojen mukaan vuonna 2011 vailla asuntoa vankilasta vapautuneita oli 832 henkilöä (28 % vapautuneista) ja vuonna 2014 määrä oli 792 henkilöä (26 % vapautuneista).

Merkittävää asunnottomuuden vähentymistä ei valitettavasti tapahtunut. Todellisuudessa vailla asuntoa vapautuneiden määrä oli vieläkin suurempi, koska vapauttamissuunnitelman asuntokenttä jäi täyttämättä kolmasosalta vapautuneista. Tähän kolmasosaan kuului paljon lyhytaikais- ja sakkovankeja, joiden asuntotilanne on usein heikko.

Onnistuneen asuttamisen edellytyksenä oli moniammatillinen yhteistyö (RISE, kunnan sosiaali-, asunto- ja päihdepalvelut, järjestöt) eri toimijoiden välillä. Oleellisinta oli, että yhteistyö alkoi hyvissä ajoin ennen vangin vapautumista sekä jokin verkoston tahoista koordinoi kokonaisuutta. Toimivia moniammatillisia yhteistyömalleja luotiin Lahdessa, Porissa, Tampereella, Joensuussa, Oulussa ja Kuopiossa. Turussakin saatiin rakennettua vapautuvien asumisen työryhmä, mutta asuntoja ja väyliä eriasteiseen asumiseen ei vielä löytynyt riittävästi. Vantaan kaupungilla on vankisosiaalityöpari, joiden tehtävänä on vantaalaisten vankien asumispalveluiden järjestäminen. Etenkin suurissa kunnissa olisi hyvin järkevää, että kuntien sosiaali- ja asuntotoimissa olisi omat työntekijät vankilasta vapautuville yhteistyön sujuvuuden vuoksi.

Useissa kaupungeissa rikostaustaisten asumispalveluita käsiteltiin YRE -toiminnan (Yhteistyössä rikoksettomaan elämään) kautta. Kriminaalihuollon tukisäätiön koordinoiman 13 järjestöstä koostuvan asumisen tuen verkoston (VAT) järjestämät seminaaripäivät olivat tärkeitä yhteistyöfoorumeita toimijoille. RISE oli aktiivisesti mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa VAT -verkoston toimintaa.

Rikosseuraamuslaitos on sitoutunut AUNE -työnimellä valmistettavaan asunnottomuusohjelmaan vuosille 2016 - 2019. Tavoitteena on syventää ja laajentaa PAAVO -ohjelmakausilla luotuja sidosryhmäyhteistyökäytäntöjä, joilla tuetaan vankilasta vapautuvien ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien asunnonsaantia, asumisvalmennusta ja elämänhallintaa. Määrällinen tavoite on puolittaa vailla asuntoa vapautuvien vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä vuoteen 2019 mennessä.

Vapautuvien vankien asunnottomuus pysyi vapautumissuunnitelmien seurannan perusteella vuodesta 2011 vuoteen 2015 lähes samana eli noin 800 henkilössä. Koska vapautussuunnitelmia ei usein tehty lyhytaikaisvangeille on todennäköistä, että asunnottomana vapautuvien määrä oli kuitenkin suurempi.

4.5. Saattaen vapauteen -projekti

Saattaen vapauteen – asumisen tukea uusissa seuraamusmuodoissa (Sava 2013 – 2015) projektissa kehitettiin tehostettua tukea uusiin seuraamuksiin sijoitettaville Kriminaalihuollon tukisäätiön asiakkaille. Käytännössä uusi seuraamus tarkoitti valvottua koevapautta, koska valvontarangaistusta suorittavia asiakkaita ei rangaistuksen toimeenpanon luonteesta johtuen saatu projektin asiakkaaksi. Aluksi kohderyhmä oli asunnottomia helsinkiläisiä, mutta kohderyhmää laajennettiin projektin edetessä myös Espooseen ja Vantaalle.

Tavoitteena oli saada asiakkaiksi kaikista huonoimmassa asemassa olevia asunnottomia, joiden mahdollisuudet muuten valvottuun koevapauteen ovat heikot. Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen yksiköiden kanssa onnistui erittäin hyvin ja kohderyhmään kuuluvia asiakkaita ohjattiin valvottuun koevapauteen. Kyseessä on asiakasryhmä, joka erityisesti tarvitsee asteittaista vapautumista ja tukea normaaliin arkeen harjoittelussa. Asteittaisen vapautumisen ja erityisesti valvotun koevapauden kautta asuminen useimmiten onnistui suunnitelmallisesti. Vaikka koevapaus ei aina keskeytyksettä onnistunut, niin tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, ettei vapautuminen lopulta olisi onnistunut hyvin. Projektin alusta lähtien asiakkaiden asumisohjaus oli intensiivisempää ja ohjaus alkoi jo hyvissä ajoin ennen uuden seuraamuksen alkamista. Tarkoituksena oli luoda tiivis asiakassuhde projektiin osallistuvien asiakkaiden ja asumisohjaajan välillä, jossa lähityö ja paikallaolo korostuivat.

Erilaisia tehostetun tuen muotoja testattiin projektin aikana ja malleja saatiin levitettyä osaksi normaalia asumisohjausta KRITS tukiasumispalveluissa, kuten myös valtakunnallisessa Vapautuvien asumisen tuen verkostossa. Asumisohjauksessa korostui tiivis yhteistyö yhteistyökumppaneiden kanssa. Keskeisiä kumppaneita olivat RISE, Helsingin kaupungin terveys- ja sosiaalivirasto sekä asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden pohjalta kootut verkostot.

Projektin kokemukset osoittivat selkeästi, että valvotun koevapauden määräaikainen tai pysyvä peruuttaminen ei indikoi ongelmia asumispolussa. Vaikka koevapaus keskeytyisi rikkomukseen, niin vapauduttua asuminen yleensä onnistuu hyvin ja jatkuu itsenäisempään tuettuun asumiseen. Valvotun koevapauden aikana on useimmiten ehditty valmistella vapautumista jo paljon eikä kynnyksistä vankilasta vapauteen tunnu enää niin suurelta. Lyhytkin aika valvotussa koevapaudessa voi parantaa vapauden haasteiden vastaanottokykyä.

4.6. Omat avaimet -hanke

Omat avaimet -hanke (2012 – 2015) oli Vailla vakinaista asuntoa ry:n organisoima ja RAY:n rahoittama kehittämishanke. Hankkeen tavoitteena oli tuoda asunnottomien ja asunnottomuutta kokeneiden ääni ja kokemukset kuuluviin asunnottomien palveluiden suunnittelussa sekä varmistaa, että käyttäjälähtöisyys otetaan huomioon jo palveluiden suunnittelu vaiheessa.

Myönteinen asennemuutos kokemusasiantuntijuutta kohtaan hankekaupungeissa oli merkittävä onnistuminen. Asunnottomuustoimijoihin kyettiin luomaan luottamuksellinen suhde ja kokemusasiantuntijoita sekä paikallisia asunnottomuutta kokeneita haluttiin kuulla vuosi vuodelta enemmän palvelujen suunnittelussa. Hankkeen aikana luotiin asunnottomuudesta kokemusta omaavien verkosto neljään kaupunkiin ja vahvistettiin paikallisten toimijoiden yhteistyötä. Hankekaupungeissa järjestettiin keskustelutilaisuuksia, joissa avointa ja yhteiseen tahtotilaan perustuvaa vuoropuhelua kokemusasiantuntijuuden merkityksestä kävivät järjestöjen ja kaupunkien työntekijät sekä kokemuksen omaavat. Hanketyöntekijät ja kokemuksen omaavat toimivat myös asiantuntijoina kouluttaen mm. tutkijoita sekä sosiaali- ja terveysalan ja rakennuspuolen ammattilaisia. Lisäksi hanketyöntekijät tulivat kuulluiksi kansainvälisillä foorumeilla esim. EU:n parlamentin jäsenten kutsumana ja Feantsan osallisuusryhmän järjestämässä työpajoissa eri puolilla Eurooppaa. Mahdollisuuksia hankkeen kehittämien työtapojen levittämiseksi syntyi paitsi yhteistyökumppaneiden myös tiedeyhteisön kautta.

Hankkeen aikana remontoidut ja rakennetut asumisyksiköt ovat kokemusasiantuntijoiden ja kokemusta omaavien suunnitteluun osallistumisen myötä asumisyksiköiden asuminen ja vastaavat paremmin asukkaiden tarpeita. Eräissä hankekaupungeissa asumisyksikön huonetila jaettiin kokemusasiantuntijan ehdotuksesta väliseinällä ja pelkkä yhtenäinen tila muutettiin huoneen ja keittiön kodiksi. Hanketyöntekijät korvasivat aktiivisesti myös toimimattomia työskentelytapoja uusilla. Hankkeen kuluessa syntyi myös alkuperäisiin tavoitteisiin verrattuna uusia, odottamattomia näkökulmia ja yhteistyökuvioita, kuten tutkijoiden mukaantulo tai paikallisten toimijoiden halu järjestää yhdessä toimintaa. Kokemusasiantuntijat käynnistivät kaupungeissa myös omien osaamisalueidensa mukaista toimintaa esimerkiksi asiainhoitoapua.

Kokemusasiantuntijoiden työssä jaksamista kuormittavia tekijöitä olivat mm.

kokemusasiantuntijakäytäntöön kielteisesti suhtautuvat ammattityöntekijät, uskottavuuden saavuttamisen välineenä oman tarinan toistuva kertominen, asioiden hidaskäynnitys ja vaikeuden nähdä lyhyellä aikavälillä työn tuloksia. Hankkeen aikana nousi esiin kysymyksiä mm. salassapitovelvollisuudesta, kokemusasiantuntijoiden ajankäytöstä, sitoutumisesta koko prosessiin ja palkitsemisesta.

Kaupungeissa on valmiuksia ja tahtotilaa kokemustiedon hyödyntämiseen. Tämä koskee sekä asiakaspalvelutyötä tekeviä, että päättävissä asemassa olevia. He haluavat ottaa asiakaskunnan toiveita huomioon, mutta kokemuksen omaavien kohtaaminen tasavertaisina kehittämiskumppaneina tuottaa vielä monille vaikeuksia. Tähän tarpeeseen on VVA hakenut RAY -rahoitusta Omat avaimet 2 -hankkeeseen. Hankkeen tavoitteena on kouluttaa asunnottomuustoimijoita ja - ammattilaisia yhteistyöhön kokemusasiantuntijoiden kanssa, varmistaa kokemusasiantuntijoiden vaikuttamismahdollisuudet asunnottomien palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä sekä lisätä valmiuksia ottaa heidät vakiintuneeksi osaksi kehittämistyötä. Projektin yhtenä tarkoituksena on konsultointipalvelun vieminen kuntiin, joissa kokemuksen ääni ei ole palveluiden suunnittelussa mukana tai se on vasta kehittymässä.

Vuonna 2015 asunnottomuuden kokeneita kokemusasiantuntijoita toimi ohjelmakaupungeissa kuusi. Kokemusasiantuntija toimi myös ohjelman laajan ja suppean ohjausryhmän jäsenenä. Lisäksi vertais- ja vapaaehtoistyöntekijöitä toimi parisen kymmentä.

4.7. Voimanpesä hanke - kohti lapsiperheiden asumisen turvaamista

Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry:n Voimanpesä hanke on työskennellyt lapsiperheiden asumisen turvaamiseksi vuodesta 2009 nostaen lapsiperheiden asumisen ongelmia esille ja osaksi asunnottomuuskeskustelua. Ensimmäisen hankkeen, Voimanpesä I (2009 - 2012) kohderyhmänä olivat häättöuhan alla olevat lapsiperheet. Vuonna 2013 alkaneen Voimanpesä II tavoitteena oli luoda lapsiperheiden asumisen turvaamiseksi toimintamallien kokonaisuus Espooseen. Päärahoittajina hankkeessa olivat RAY ja Espoon kaupunki.

Voimanpesä I hanke oli kehittämis- ja tutkimushanke, jossa tehtiin intensiivistä asiakastyötä häättöuhan alla olevien lapsiperheiden kanssa Espoossa, kehitettiin toiminta- ja yhteistyömalleja kohderyhmän auttamiseksi sekä tutkittiin ilmiötä. Hankkeessa kohdattiin 143 erilaisissa asumisen pulmatilanteissa elävää perhettä. Asiakastyön, arvioinnin ja tutkimuksen⁴ avulla rakennettiin hyvä työmenetelmäkäytäntö häättöuhan alla olevien perheiden auttamiseksi. Tärkein lähestymistapa työmallissa on dialogipedagogiikka, jonka keskiössä ovat aktiivinen kuuntelu, arvostava kohtaaminen ja läsnäolo. Työmallissa asiakkaan tilanne kartoitetaan kokonaisvaltaisesti eri elämäalueilla. Onnistuessaan työ mahdollistaa elämänmuutoksen ja pärjäävän perheen syntymisen. Tutkimuksen perusteella perheet voitiin jakaa kahteen erilaiseen ryhmään, joilla tilanteeseen johtaneet syyt olivat erilaiset. Syytä löytyi sekä lapsuudesta ja sieltä opituista toimintamalleista että aikuisiän taloudellisista tilanteista, perheen sisäisistä ongelmista ja yhteiskunnan rakenteista.

Voimanpesä II hanke jatkoi ensimmäisen hankkeen kehittämistyötä vuonna 2013 tavoitteenaan lapsiperheiden asumisen turvaamisen kokonaisuus. Tukea tarjottiin eri preventiotasoilla (primaaripreventio: ennalta ehkäisy, sekundaaripreventio: riskiryhmä/riskinä asunnottomuus sekä tertiääripreventio: asunnottomat). Pääkohderyhminä olivat erityisesti asunnottomat ja maahanmuuttajaperheet. Lisäksi hankkeessa kehitettiin ennalta ehkäisevämpiä työmuotoja sekä yhteistyömuotoja eri vuokranantajien kanssa.

Reilun kahden vuoden aikana hankkeeseen kohdattiin 160 asiakasperhettä, joista kolmannes oli ollut asunnottomia asuen yleisimmin tilapäismajoituksessa. Perheistä yli 40 on tähän mennessä saatu asutettua

⁴ [http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Julkaisut/YMra232013_Voimanpesa\(24941](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Julkaisut/YMra232013_Voimanpesa(24941)

ja asuminen on onnistunut hyvin dialogisen työtteen avulla. Hanke pystyi asuttamaan erityisehdoilla perheitä eri vuokranantajille ja yhdessä Espoon kaupungin kanssa loi uusia tukiasumisen mahdollisuuksia perheille. Purkamalla kalliita tilapäismajoituksia saatiin myös mittavia säästöjä aikaiseksi. Myös maahanmuuttajaperheille räätälöitiin uudenlaisia tukityön malleja. Vuonna 2016 hankkeen painopiste tulee olemaan ennalta ehkäisevien työmuotojen kehittäminen.

Osana Lapsiperheiden asumisen turvaamisen kokonaisuutta aloitti Voimanpesän yhteydessä vuonna 2015 myös ARA rahoittama Kotipesä -hanke, jonka tavoitteena oli luoda monikulttuurisille lapsiperheille asumisneuvonnan malli, jossa yhdistyvät ammatillisuus, vapaaehtoisuus ja vertaisuus. Kotipesä suunnattiin monikulttuurisille perheille, joiden asumisen ongelmat ja tuen tarpeet liittyivät erityisesti kielitaidon ja osallistumismahdollisuuksien puutteeseen ja asiointipulmiin.

Voimanpesä II -hankkeessa jatkettiin myös palvelun vaikutusten arviointia laskemalla kustannussäästöjä tapauskohtaisesti ja kehittämällä asiakastyön tuloksellisuutta kuvaavia mittareita. Tavoitteena on jatkossa kehittää asiakastyön ja siitä kerättävän tiedon kautta erilaisia palvelupaketteja vastaamaan erilaisten ja eritaustaisten perheiden tarpeita. Yhteistyötä vaikutusten arvioinnin kehittämisessä tehdään valtakunnallisesti.

Perheiden asunnottomuus pysyi valtakunnallisesti koko ohjelmakauden noin 400 perheen tasossa.

4.8. Pop Up -asumisneuvontaprojekti

Sininahasäätiö käynnisti vuonna 2015 kolmevuotisen Pop Up- asumisneuvontaprojektin, jonka tavoitteena on löytää uudenlaisia matalankynnyksen keinoja vaikeimmassa asemassa olevien henkilöiden tavoittamiseksi ja asumisen turvaamiseksi. Projektissa kehitetään sekä asumistaitokurssimalleja että liikkuvaa asumisneuvontakioskimallia. Projekti toimi ensimmäisen vuoden aikana pääkaupunkiseudulla, vuoden 2016 aikana projektin toimintaa laajennetaan resurssien mukaan muihinkin kaupunkeihin. Projektin toimintaa rahoittaa Ray.

Vuonna 2015 projektissa toteutettiin yhteistyökumppaneiden kanssa kuusi asumistaitokurssia. Kurssien teemoja olivat mm. tuetusta asumisesta itsenäiseen asumiseen siirtyminen, asumisneuvonta vertaisena sekä asunnon hakeminen. Asumistaitokurssit kestivät enimmillään viisi päivää ja osallistujia niissä oli kurssia kohden keskimäärin neljä. Kurssit rakentuivat kurssilaisten tarpeiden mukaisesti ja osallistujilla oli mahdollista saada myös yksilöllistä tukea mm. asunnon hankintaan tai kriisiytyneen asumistilanteen ratkaisemiseen. Projektissa kokeiltiin myös Helsingin vankilan kanssa yhteistyössä toteutettavaa vapautumisen jälkeistä asumisvalmennusta. Vapautuvalle rakennettiin yksilöllinen asuttamissuunnitelma, joka pohjautui jo vankilassa aloitettuun työskentelyyn, lisäksi vapautunut sai asunnon Sininahasäätiön Starttikodista. Starttikodista on tavoite siirtyä eteenpäin kahden kuukauden kuluessa asiakkaan omat asumistavoitteet huomioiden.

Vuoden 2016 aikana projektissa toteutetaan Pop Up - asumisneuvontakioskin liikkuvan kohtaamisen mallia, jossa tarjotaan asumisneuvontaa matalalla kynnyksellä. Asumisneuvontakioski pystyy uudella liikkuvalla sekä joustavalla tavalla kohtaamaan asumisen ongelmien kanssa kipuilevia ihmisiä erilaisissa tilaisuuksissa ja uudenlaisissa ympäristöissä myös virka-ajan ulkopuolella. Asumisneuvontakioskin avulla pystytään kohtaamaan, opastamaan ja neuvomaan kohderyhmään kuuluvia henkilöitä asumisasioissa ja ohjaamaan heitä olemassa oleviin palveluihin.

4.9. Startti parempaan elämään -juurruttamishanke

Startti parempaan elämään (2012 - 2016) juurruttamishankkeen hallinnoijana toimi Valtakunnallinen työpajayhdistys (TPY) ja rahoittajana raha-automaattiyhdistys. Hankkeen päätavoitteena oli työpajan matalimman kynnyksen starttivalmennusmallin sekä työpajan ja asumispalveluiden yhteistoimintamallin levittäminen valtakunnallisesti.

Starttivalmennus on palveluprosessin alkuvaiheen kokonaisvaltaista ja tavoitteellista toimintaa, jossa painopiste on arjen taitojen ja elämänhallinnan tukemisessa. Starttivalmennus tarjoaa palveluverkostosta usein puuttuvan osan, nuorten matalan kynnyksen elämänhallinnan vahvistamiseen keskittyvän palvelun, joka toimii monialaisena sosiaalisen kuntoutuksen palveluna. Starttivalmennuksen kohderyhmänä ovat haasteellisimmassa asemassa olevat nuoret, joilla on monenlaisia tukitarpeita. Tyypillisesti ne liittyvät esimerkiksi arjenhallintaan sekä mielenterveys- ja päihdeongelmiin. Näillä nuorilla on usein myös keskeytyneitä koulutuksia, tulevaisuuteen liittyvää näköalattomuutta ja puutteellisia valmiuksia itsenäiseen elämiseen sekä vaikeuksia kiinnittyä olemassa oleviin palveluihin. Nämä nuoret eivät yleensä pysty sitoutumaan myöskään perinteiseen työpajatoimintaan, vaan tarvitsevat joustavampaa ja kokonaisvaltaisempaa tukea. Työote oli nuoren voimavaroja, vahvuuksia ja mahdollisuuksia korostavaa.

Hankeaikana tehtiin starttivalmennusta näkyväksi paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti mm. lukuisten koulutusten, seminaarien ja verkostotapaamisten kautta. Hanke aika päivitettiin edellisellä hankekaudella, startti parempaan elämään hankkeessa (2009 - 2012) tehtyä starttivalmennusmallia ja luotiin työpajan ja asumispalveluiden yhteistoimintamalli ja malleja levitettiin valtakunnallisesti. Työpajan ja asumispalveluiden yhteistoimintamallissa kuvataan sitä, miten starttivalmennusprosessin eri vaiheissa (aloitus, tavoitteiden mukainen työskentely, lopetus ja jatkopolut) asumisen teema otetaan huomioon.

4.10. Oman muotoinen koti -hanke

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen organisoimassa ja ESR:n rahoittamassa Oman muotoinen koti -hankkeessa⁵ kehitettiin ennakkoluulottomasti uusia ratkaisuja nuorten asumistilanteen parantamiseksi. Hankkeessa nuoret olivat mukana ideoimassa ja etsimässä ratkaisuja nuorten asumiseen yhdessä eri alojen työntekijöiden kanssa. Uusien asumisratkaisujen Ideoimisessa hyödynnettiin aktiivisesti muotoilun menetelmiä, lisäksi tekeminen koettiin hankkeessa suunnittelua tärkeämmäksi ”kokeilemalla tiedämme paremmin, mikä toimii ja mikä ei”. Keskeisiä kumppaneita olivat Nuorisoasuntoliitto, Y-Säätiö sekä kansainvälisen designsäätiön Toimiva kaupunki -projekti.

Eniten julkisuutta saanut asumiskokeilu oli Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen Laajasalossa sijaitsevassa palvelutalo Rudolfissa toteutettu nuorten ja vanhusten yhteisasumiskokeilu. Kokeilu käynnistettiin keväällä 2015 ja nuoret asukkaat saivat vähennystä vuokraansa viettämällä aikaa vanhusten kanssa muutamia tunteja viikossa. Kokeilusta viestivät tunnetut kansainväliset uutistalot BBC ja CNN johdolla. Muita hankkeessa toteutettuja asumiskokeiluja olivat mm. Vartiosaaren kausiasuminen ja Kannelmäen kimppa-asuminen. Paljon kiitosta saanut hanke jatkaa toimintaansa.

⁵ <http://omanmuotoinenkoti.munstadi.fi/>

5. Seuranta ja arviointi

5.1. Seuranta ja ohjausryhmätyöskentely

Ympäristöministeriö asetti ohjelmalle ohjaus- ja seurantaryhmän 14.2.2012. Ryhmän puheenjohtajana toimii Kari Salmi ARA 4.5.2014 asti. 5.5.2014 alkaen puheenjohtajana toimi Jarmo Linden ARA. Ryhmään kuului edustajia valtiolta, ohjelmakaupungeista ja järjestöistä. Ohjaus- ja seurantaryhmä kokoontui ohjelman aikana yhteensä viisi kertaa.

Ryhmä nimesi keskuudestaan myös suppean ohjausryhmän. Suppea ohjausryhmä kokoontui ohjelma-aikana peräti 28 kertaa. Suppean ohjausryhmän kokoukset pidettiin ympäristöministeriössä ja niissä käsiteltiin käytännönläheisemmin asunnottomuustyön ajankohtaisia teemoja, kuten ohjelman arviointi- ja seurantakäytännöt (7/13), Liikkuva tuki hajautetussa asumisessa (7/14), Sosiaalihuoltolainuudistus ja asuminen (9/14) sekä asunnottomuustyön jatkon painopisteet ja strategiset valinnat (2/15).

Kokousmuistot⁶ on luettavissa mm. asunto ensin -sivuilta.

5.2. Ohjelman seurantakyselykäytäntö

Vuoden 2013 aikana rakennettiin yhdessä ohjelmaan osallistuvien toimijoiden kanssa ohjelman seurantakäytäntö valtion ja kaupunkien aiesopimuksessa sovitun mukaisesti. Seuranta mahdollisti työn ja sen tulosten näkyväksi tekemistä, lisäsi yhteismitallisuutta sekä tuki kehittämis-, raportointi- ja vaikuttamistyötä. Seurantakysely koostui kaupunkikohtaisesta lomakkeesta sekä asiakaskohtaisesta tulo- ja päättämislomakkeesta (Liite 1). Kaupunkikohtaisella lomakkeella kerättiin tietoa mm. valmistuneista asunnoista, henkilöstöstä sekä asunnottomuustyön haasteista ja tulevaisuuden painopisteistä kaupungeissa. Ohjelmassa mukana olevat kaupungit täyttivät seurantalomakkeen vuosittain marras-joulukuun vaihteessa. Asiakaskohtaisilla lomakkeilla kerättiin taustatietoa palveluun tulleiden asiakkaiden asunnottomuustaustasta sekä tietoa erityisesti asiakkaiden asumisen onnistumisesta. Asiakaskohtaisia tulolomakkeita täytettiin vuoden 2015 loppuun mennessä 2 269 asiakkaasta ja päättämislomakkeet 1222 asiakkaasta. Lomakkeiden täyttämistä vastasivat asumispalveluja tuottavat toimijat osittain yhdessä asiakkaiden kanssa. Seurannan havainnoista tarkemmin kappaleessa 6 keskeiset tulokset.

5.3. Kansainvälinen arviointi - Suomi yksi parhaita esimerkkejä asunto ensin -mallin toteutuksesta

Vuonna 2013 käynnistettiin myös ohjelmakokonaisuuden (Paavo 1 ja 2) kansainvälisen arvioinnin valmistelutyö. Ohjelmakokonaisuuden arvioinnilla haettiin toisaalta kansainvälistä ja puolueetonta näkökulmaa ohjelman tuloksellisuuden arviointiin, kuten toteutuneen palvelurakenteen muutoksen näkyväksi tekemiseen. Toisaalta arvioinnilla haluttiin nostaa esiin uusia ja kustannustehokkaita työmuotoja ja yhteistyömalleja, joita voidaan hyödyntää tulevaisuuden asunnottomuustyön suunnittelussa.

Arvioinnin toteuttajiksi valittiin kolme kansainvälisesti arvostettua tutkijaa maista, joissa asunnottomuustyöllä on vahva perinne ja joista on löydettävissä innovatiivisia uusia ratkaisuja. Nicholas Pleace Yorkin Yliopistosta Britanniasta oli tutkijaryhmän puheenjohtaja. Hän johti arviointityön ohella tutkijaryhmän työskentelyä ja vastasi myös raportin viimeistelystä. Dennis Culhane Pennsylvanian Yliopistosta on mm. Presidentti Obaman neuvonantajana toiminut amerikkalainen tutkija. Marcus Knutagård Lundin Yliopistosta tuntee hyvin Ruotsin asunnottomuustyön ja on seurannut myös suomalaisen asunnottomuustyön toteutusta. Tutkijaryhmän suomalainen jäsen Riitta Granfelt Tampereen Yliopistosta

⁶ http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/paavo-verkostokehittajat/paavo-ohjelma/paavo_ii/suppean_paavo-ohjausryhman_muistiot

työskenteli Suomen akatemian rahoittamassa projektissa, jossa selvitettiin asunto ensin -periaatteen soveltamista pitkäaikaisasunnottomuuden hoitamisessa Suomessa. Riitan ensisijainen tehtävä oli tukea kansainvälisiä asiantuntijoita suomalaisen palvelujärjestelmän analyysissä. Lisäksi Riitta vastasi mm. tutkimuksen toteutuksen käytännön koordinoinnista sekä osallistui aktiivisesti käytännön arviointityöhön.

Arviointi toteutettiin vuoden 2014 aikana. Arviointi perustui arviointiryhmää varten koottuun tausta-aineistoon sekä kahteen kenttävierailuun Helsingissä 28.–30.4. ja 15.–18.9.2014. Kenttävierailujen aikana tutkijat vierailivat useassa asumisyksikössä ja organisaatiossa haastatellen kymmeniä toimijoita ja asukkaita. Tämän lisäksi tutkijat hyödynsivät kukin oman maansa asunnottomuuteen liittyviä aineistoja sekä kansainvälistä asunnottomuustutkimusta. Arvioinnissa keskityttiin ohjelmakokonaisuuteen ja sen eri osa-alueisiin näkökulmana asunto ensin -mallin toteuttaminen suomalaisessa yhteiskunnassa. Raportissa kuvattiin myös Iso-Britannian, Ruotsin ja USA:n asunnottomuustyötä keskittyen erityisesti toimintakäytäntöihin, joita voidaan mahdollisesti hyödyntää suomalaisessa asunnottomuustyössä. Tutkimuksen rahoittivat yhdessä ARA ja ympäristöministeriö. Verkkojulkaisun⁷ tutkimuksesta julkaisi ympäristöministeriö. Kansainvälinen tiedotustilaisuus⁸ arvioinnista järjestettiin Helsingissä 10.2. 2015.

Arvioinnissaan tutkijat toteavat, että ohjelman päätavoite, pitkäaikaisasunnottomuuden pysyvä väheneminen kansallisella tasolla, saavutettiin huolellisesti suunnitellun ja kattavan yhteistyöstrategian avulla. Kokonaisvaltainen työskentely asunnottomuuden kitkemiseksi tuotti kiistämättä tuloksia. Tavoite pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi jäi vielä kuitenkin saavuttamatta. Lisäksi tutkijat toteavat, että ohjelman onnistumisesta huolimatta tulee ymmärtää, että asunnottomuuden väheneminen tai lisääntyminen on sidoksissa paitsi asunnottomuuspolitiikkaan myös muihin yhteiskuntapolitiikassa tapahtuviin muutoksiin ja kehityskuluihin. Asunnottomuus on alati muuttuva ilmiö ja asunnottomuustyö, niin asuntojen tarjonnan kuin asumiseen ja asunnottomuuden ennalta ehkäisyyn kohdentuvan tuen osalta vaatii jatkuvaa kehittämistä.

Arvioinnissa tutkijat nostivat esiin myös suomalaisen palvelujärjestelmän kipukohtia sekä antoivat suosituksia asunnottomuustyön edelleen kehittämiseksi. Asunnottomuuden kitkemisen kannalta keskeisin haaste on edelleen kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen saatavuuden merkittävä parantaminen erityisesti pääkaupunkiseudulla. Myös asumisen onnistumista turvaavien tukipalvelujen kehittämistä tulee jatkaa suunnitelmallisesti panostaen entistä enemmän ennaltaehkäisyyn. Asunnottomuuden ratkaisemiseen tarvitaan uudenlaista monialaista ja ennakkoluulotonta työskentelyä. Mikään taho ei voi yksin ratkaista asunnottomuutta. Tutkija-arvioinnin tuloksia on hyödynnetty aktiivisesti uuden asunnottomuusohjelman (AUNE 2016 – 2019) valmistelussa.

5.4. Asunnottomuustyöllä myönteisiä kustannusvaikutuksia

ARA rahoittamassa ja Tampereen teknillisen yliopiston organisoimassa tutkimuksessa⁹ selvitettiin asunto ensin -yksiköissä asuvien henkilöiden sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä poliisin palveluiden käyttöä ennen yksikköön muuttoa ja yksikössä asumisen aikana. Tutkija Virpi Sillanpään toteuttama ja vuonna 2013 valmistunut tutkimus vahvisti aikaisempaa tutkimustulosta, jonka mukaan asunto ensin -mallilla on

⁷ https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153258/YMra_3en_2015.pdf?sequence

⁸ <http://videonet.fi/web/ym/20150210/>

⁹ <http://www.ym.fi/download/noname/%7B13F1333B-9C45-438D-B9BD-59D0BEE62339%7D/77950>

myönteisiä vaikutuksia sekä palveluiden käyttöön, niistä aiheutuviin kustannuksiin, että asukkaiden elämänlaatuun.

Mielenterveyskuntoutujien osalta kokonaiskustannukset laskivat. Päihdekuntoutujien osalta kokonaiskustannukset kasvoivat, mutta asumisella oli huomattavia positiivisia vaikutuksia asukkaiden elämään. Kustannusten nousua päihdekuntoutujien kohdalla selitti toisaalta alhaiset asunnottomuuden aikaiset asumisen kustannukset. Toisaalta kysymys oli investoinnista asumisen hallintaan ja asunnottomien ohjaamisesta heidän tarvitsemiinsa palveluihin. Myös päihdekuntoutujien osalta laitoshoidon määrä ja kustannukset vähenivät merkittävästi. Laadullisen arvion mukaan asukkaat olivat tyytyväisiä asunto ensin -periaatteella toimiviin yksiköihin ja asukkaiden elämänlaatu kohentui asumisen aikana usealla osa-alueella.

Myös asumisneuvontatyöllä saavutettiin merkittäviä taloudellisia säästöjä. Esimerkiksi Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen asumisneuvontatyöllä oli vuonna 2015 asumisneuvonnan seurantietojen mukaan yli 2,2 M€ kustannuksia vähentävä vaikutus. Kun em. summasta vähennettiin vastaavana aikana kustannuksia lisäävät vaikutukset (637 690 €) oli asumisneuvontatyön kustannuksia vähentävä nettovaikutus lähinnä kiinteistöyhtiöille Helsingissä vuonna 2015 yli 1,5 M€. Lisäksi tulee huomioida myös asunnottomuuteen ajautumisen estämisestä julkistaloudelle kertyneet säästöt, kuten esim. toteutumatta jääneet kriisimajoituksen kustannukset.

Kustannuksia vähentävät vaikutukset kiinteistöyhtiöille syntyivät seuraavasti:

- Estetty vuokravelan päätyminen oikeuteen (171 kpl) kustannuksia vähentävä vaikutus 855 000 €
- Häätö peruttu ulosotosta (58 kpl) kustannuksia vähentävä vaikutus 290 000 €
- Vuokravelka-asia pois käräjäoikeudesta (131 kpl) kustannuksia vähentävä vaikutus 655 000 €
- Muu vaikutus (81 kpl) kustannuksia vähentävä vaikutus 405 000 €

Vastaavasti kustannuksia lisäävät vaikutukset olivat:

- Häädöt (30 kpl) kustannuksia lisäävä vaikutus 150 000 €
- Asunnon raivaus siivoukset (55 kpl) kustannuksia lisäävä vaikutus 33 000 €.
- Henkilöstömenot, kustannuksia lisäävä vaikutus 454 690 €

Vuoden 2015 Helsingin asumisneuvontatyössä kohdattiin yli 6 000 asiakasta, joista noin 70 % vuokranantajana oli kaupunki ja 20 % vuokranantaja oli yksityinen tai vapaarahoitteinen toimija. Keskeisimpiä asumisneuvontatyön tuloksia olivat vuokravelan selvittäminen, maksusopimuksen tekeminen, vuokranmaksun seuranta, vuokravelan estäminen ja hoitaminen ennen käräjäoikeuden määräaikaan sekä asumishäiriön selvittäminen.

6. Keskeiset tulokset

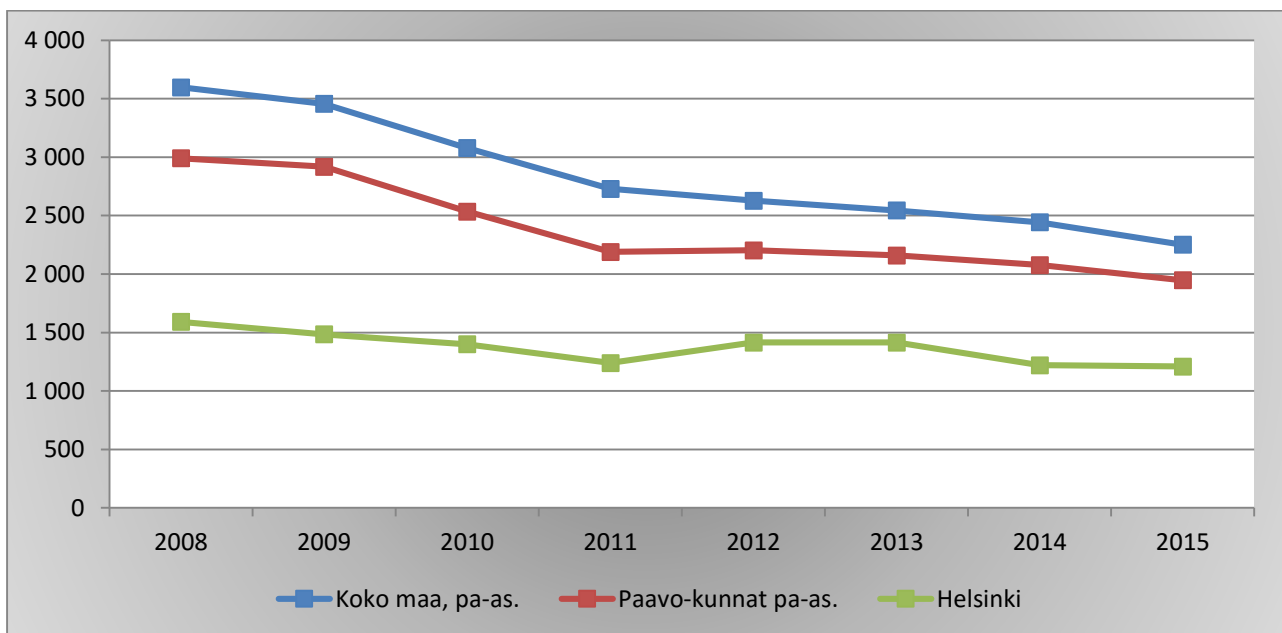
6.1. Asunnottomuuden muutos – pitkäaikaisasunnottomuus väheni 35 prosenttia

Asunnottomuustiedot kerätään vuosittain ARA:n toimesta kunnilta. Asunnottomuusluvut ovat poikkileikkaus kunkin vuoden marraskuun 15 päivän tilanteesta. ARA asunnottomuustilaston¹⁰ mukaan Suomessa oli vuoden 2015 lopussa 6 785 yksinelävää asunnottomia ja 424 asunnottomia perhettä. Suuressa

¹⁰ [http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2015\(38041\)](http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2015(38041))

osassa Paavo kaupungeista sekä pitkäaikaisasunnottomuus että asunnottomuus laskivat edelleen vuonna 2015. Helsingissä ja Turussa asunnottomuus kuitenkin kasvoi niin yksinasuvien kuin myös nuorten, alle 25-vuotiaiden kohdalla. Asunnottomuusluvuihin korostui kaiken kaikkiaan pääkaupunkiseudun merkitys, koska kaksi kolmasosaa Suomen asunnottomista oli helsinkiläisiä, espoolaisia tai vantaalaisia.

Valtakunnallisesti tarkasteltuna pitkäaikaisasunnottomuus laski koko Paavo ohjelmakausien ajan. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 koko maan pitkäaikaisasunnottomuus vähentyi 1 345 henkilöllä. PAAVO-kunnissa vähennys oli yhteensä 35 %. Helsingissä vähennys oli 24 %, Vantaalla 11 % ja Espoossa 36 %. Pitkäaikaisasunnottomuuden puolituksessa onnistuivat Tampere (74 %), Joensuu (74 %), Lahti (71 %), Oulu (68 %) ja Pori (51 %). Vain Kuopiossa pitkäaikaisasunnottomuus lisääntyi (36 %). Tarkasteltaessa pitkäaikaisasunnottomuuden muutosta asukasryhmittäin huomataan, että maahanmuuttajien kohdalla pitkäaikaisasunnottomuus ei ohjelmakausina laskenut. Vuonna 2015 jo useampi kuin joka neljäs pitkäaikaisasunnottomien oli maahanmuuttajataustainen.

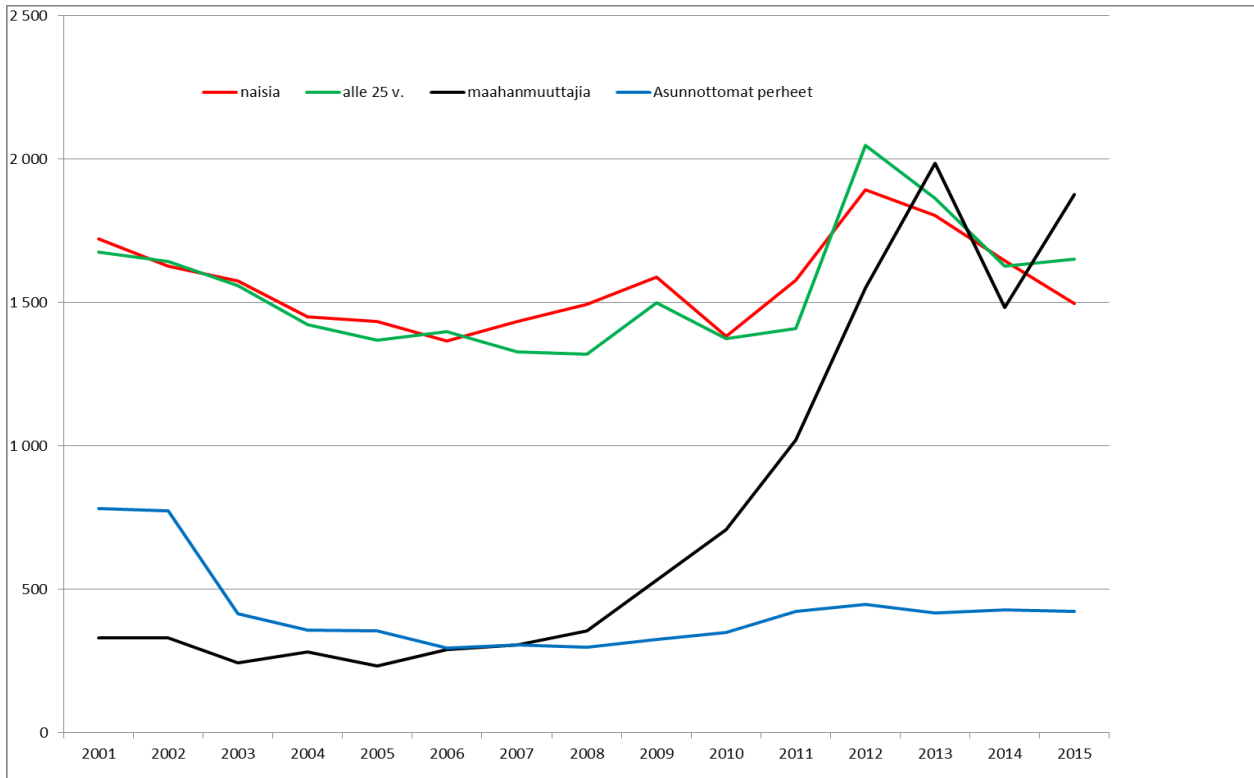

Kuva 2. Pitkäaikaisasunnottomuuden muutos vuodesta 2008 - 2015.

Naisten ja nuorten asunnottomuus kehittyi em. ajanjaksolla hyvin samansuuntaisesti. Vuoden 2012 nousun jälkeen molempien ryhmien asunnottomuus laski takaisin lähelle vuoden 2008 tasoa. Perheiden asunnottomuus säilyi ohjelmakausien ajan varsin samalla tasolla nousten hieman. Maahanmuuttajien asunnottomuus muista ryhmistä poiketen kuitenkin kasvoi ohjelmakauden aikana huomattavasti. Vuonna 2008 maahanmuuttajia oli asunnottomana noin 400 ja vuonna 2015 jo lähes 1 900 henkilöä. Vuonna 2015 yksinasuvista asunnottomista 27 prosenttia oli maahanmuuttajia.

Vankien asunnottomuustietojen keräämisestä osana ARA asuntomarkkinaselvitystä päätettiin luopua vuodesta 2015 alkaen, koska kuntien käytännön mahdollisuudet tiedon keräämiseen olivat hyvin rajalliset. Parempaan tilannekuvan saamiseksi siirryttiin aktiivisemmin seuraamaan vankeusaikana tehtäviin vapautumissuunnitelmiin (vapsut) kirjattua asunnon järjestämisen tarvetta. Tilastoa ylläpitää Rikosseuraamuslaitos. Vuonna 2011 tarve järjestää asunto oli noin 28 % vapautuvista vangeista (noin 830 henkilöä), vuonna 2015 vastaava tarve oli noin 26 % vapautuvista vangeista (noin 800 henkilöä). Muutos em. vuosien aikana oli siis vähäinen. Koska arvioilta noin 30 % kohdalla vapautuvista vangeista ei

vapautumissuunnitelmia ehditty tehdä (erityisesti lyhytaikaisvangit) on perusteltua arvioida, että todellinen asunnottomana vapautuvien määrä vuosittain oli huomattavasti suurempi. Työ tilastoinnin edelleen kehittämiseksi on käynnistetty ja tulevaisuudessa vapautumissuunnitelmia seuraamalla saadaan entistä parempi kuva vapautuvien vankien asumisen tarpeista.

Kuva 3. Asunnottomuuden muutos asiakasryhmittäin vuodesta 2001 - 2015.

Suurimman ryhmän asunnottomista vuonna 2015 muodostivat tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona asuvat noin 5 500 henkilöä. Ulkona, porrashuoneissa ja ensisuojojissa asui reilu 400 henkilöä. Erilaisissa laitoksissa asunnon puuttumisen vuoksi asui 500 henkilöä ja asuntoloissa/majoitusliikkeissä 350 henkilöä.

Koko maa	2015		Vuosimuutos (hlöä)	
	Yksinäisiä asunottomia	näistä pitkäaikaisasunottomia	Yksinäisiä asunottomia	näistä pitkäaikaisasunottomia
Ulkona, porrashuoneissa, ensisuojuissa yms.	411	197	49	21
Asuntoloissa, majoitusliikkeissä	355	162	-47	-13
Erilaisissa laitoksissa	516	239	-258	-234
Vapautuvat vangit (ei as.) ¹		
Tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona	5503	1654	89	104
KOKO MAA yhteensä	6785	2252	-322	-191
Asunottomia naisia	1496	422	-151	-36
nuoria alle 25-v.	1652	382	26	-27
maahanmuuttajia	1878	617	396	113
Asunottomat perheet	424		-3	
perheissä lapsia	437		-30	
maahanmuuttajaperheitä	225		-1	
niissä lapsia	278		-45	

Kuva 4. Asunottomuuden muodot 2015.

Kansainvälisessä vertailussa Suomi on asunottomuustoimijoiden eurooppalaisen kattojärjestön Feantsan selvityksen¹¹ perusteella ainoa EU -maa, jossa asunottomuus yhä laski vuonna 2014. Esimerkiksi Ruotsissa asunottomuus kasvoi 29 % ja Tanskassa 16 %. Suomessa tehty työ asunottomuuden kitkemiseksi huomataan myös kansainvälisesti.

6.2. Asunottomuustyöhön yli 3 000 asuntoa ja yli 300 asumisen tukihenkilöä

Ohjelman seurantatietoja kerättiin vuosittain Paavo kaupungeista sekä kaupunkikohtaisella että asiakaskohtaisilla lomakkeilla. Kaupunkikohtaisella lomakkeella kerättiin tietoa ohjelman käyttöön rakennetuista/osoitetusta asunnoista, ohjelman toteutukseen osallistuneesta henkilöstöstä sekä arvioita asunottomuustyön tulevista painopisteistä. Pääosa tiedoista saatiin kaikista ohjelmakaupungeista.

Kyselyn vastausten mukaan Paavo kaupunkiin valmistui tai osoitettiin muuten asunottomuustyöhön vuosien 2012 – 2015 aikana 3 156 asuntoa. Asumisyksiköihin asuntoja/asumipaikkoja valmistui 1 032 ja nuorisoasuntoihin asuntoja valmistui 435. Lisäksi erillisasuntoja tukikäyttöön kaupungin vuokratyhtiöistä osoitettiin 1 063 ja järjestöiltä 626. Kaikkiaan tukikäyttöön saatiin 3 156 asuntoa. Kun mukaan lasketaan kaupungin asunottomille itsenäiseen asumiseen osoittamat asunnot, päästään yhteensä 3 523 asuntoon.

Espoossa asumisyksiköihin valmistui 181 asuntoa ja Vantaalla 136 asuntoa. Tampereelle on vielä valmistumassa asuntoja asumisyksikköön vuoden 2016 aikana. Nuorisoasuntoja valmistui niin ikään eniten Helsinkiin, yhteensä 285 kappaletta. Espooseen nuorisoasuntoja valmistui 70.

Erillisasuntoja tukikäyttöön osoitettiin tasaisemmin eri puolella Suomea, kaupungin yhtiöistä eniten Tampereella, kaikkiaan 255 asuntoa. Tätä selittää osittain Tampereella yhdessä vuokratyhtiöiden ja

¹¹ <http://www.feantsa.org/spip.php?article2565&lang=en>

sosiaalitoimen kanssa mallinnettu sosiaalisen vuokra-asumisen prosessi. Järjestöistä eniten asuntoja tukikäyttöön osoitti Y -Säätiö.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Lahti	Joensuu	Jyväskylä	Kuopio	Pori	Tampere	Oulu	Turku	yhteensä
Asumisyksiköt	472	181	136	92	18	16	45	0	26	46	0	1032
Nuorisoasunnot	285	70	0	0	26	12	0	0	0	22	20	435
Erillisasunnot, tukikäyttöön kaupungin vuokratoyhtiöstä	0	159	0	123	110	178	25	0	255	28	185	1063
Erillisasunnot, tukikäyttöön esim. järjestöltä	226	120	3	191	17	15	20	0	16	0	18	626
Yhteensä	983	530	139	406	171	221	90	0	297	96	223	3 156
Erillisasunnot, itsenäiseen asumiseen kaupungin vuokratoyhtiöstä	80	296	0	0	0	0	0	0	0	0	0	376
kaikki yhteensä	1063	826	139	406	171	221	90	0	297	96	223	3523

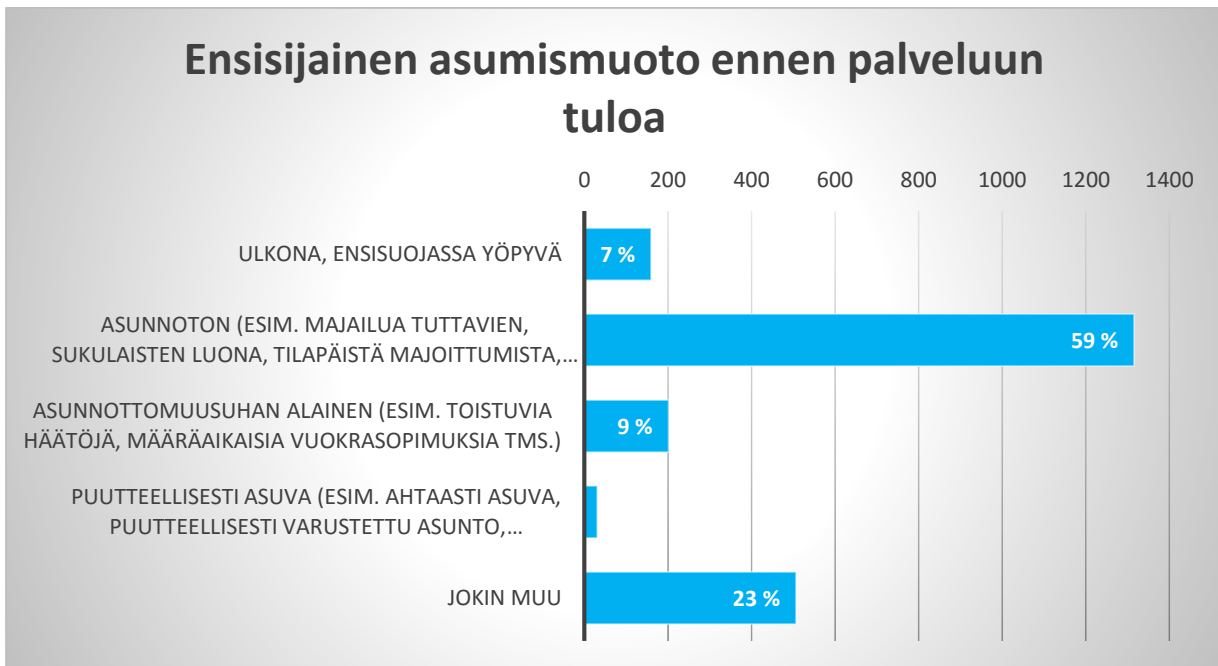
Kuva 5. Valmistuneet ja ohjelman käyttöön osoitetut asunnot 2012 – 2015.

Asumisen tukihenkilöstöä työskenteli asunnottomuustyössä vuosina 2012 – 2015 ohjelmakaupungeissa osittain Kaste -rahoituksella, hankerahoituksella sekä kaupunkien omalla rahoituksella. Vuonna 2015 osittain Kaste -rahalla työskenteli 109 tukityöntekijää ja kokonaan kaupungin omalla rahoituksella 175 tukityöntekijää. Kokemusasiantuntijoita työskenteli pääosin RAY -rahoituksen turvin kuusi. Lisäksi ennaltaehkäisevässä asunnottomuustyössä työskenteli 35 asumisneuvojaa, joista pääosa ARA asumisneuvonta-avustuksella.

6.3. Neljä viidestä asunnottomien palvelujen asukkaasta onnistui asumisessaan

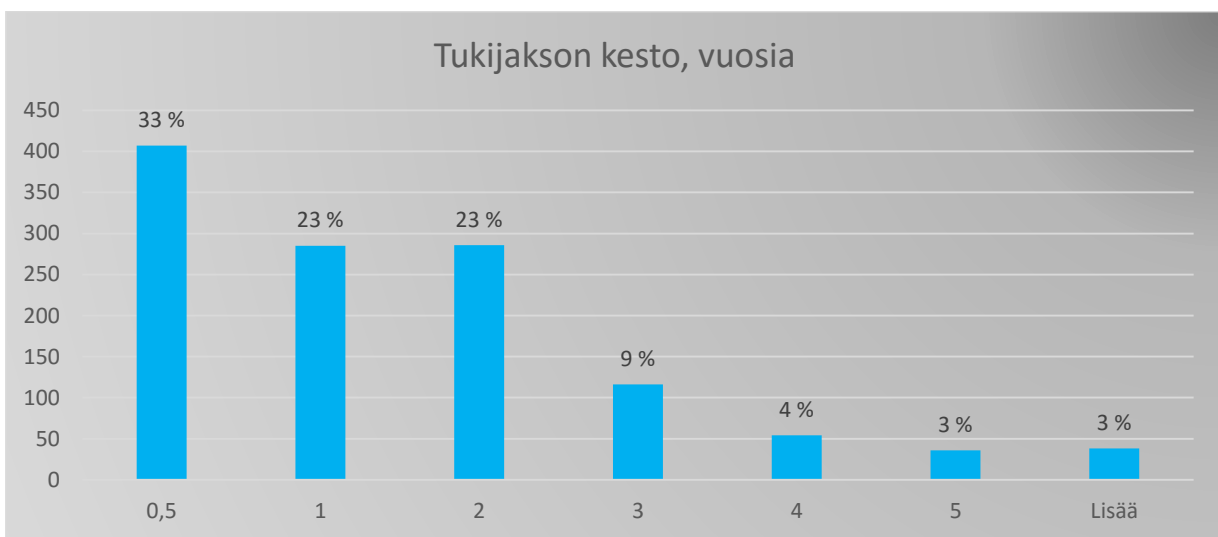
Asumisen onnistumisen seurannan keskeinen arviointiväline oli vuonna 2013 laadittu ohjelman seurantakysely, joka koostui asiakaskohtaisista tulo- ja poismuuttolomakkeista. Tulolomakkeita täytettiin vuoden 2015 loppuun mennessä 2 269 kappaletta ja poismuuttolomakkeita 1 222 kappaletta.

Tulolomakkeiden vastaajista asui vastaushetkellä asumisyksikössä noin 75 % ja hajautetussa asumisessa noin 25 %. 29 - 65 -vuotiaita heistä oli noin 70 % ja miehiä yli 75 %. Vajaalla neljänneksellä oli alaikäisiä lapsia (ei välttämättä huollettavia). Ennen palveluun tuloa suurin osa heistä oli asunnottomia. Noin 7 % yöpyi ulkona tai ensisuojaissa ja n. 60 % majaili tuttavien tai sukulaisten luona tai majoittui tilapäisesti esim. laitoksessa. Asunnottomuuden keskimääräinen kesto oli ollut kaksi ja puoli vuotta. Keskimäärin asunnottomana asiakkaat olivat olleet 1.8 kertaa.

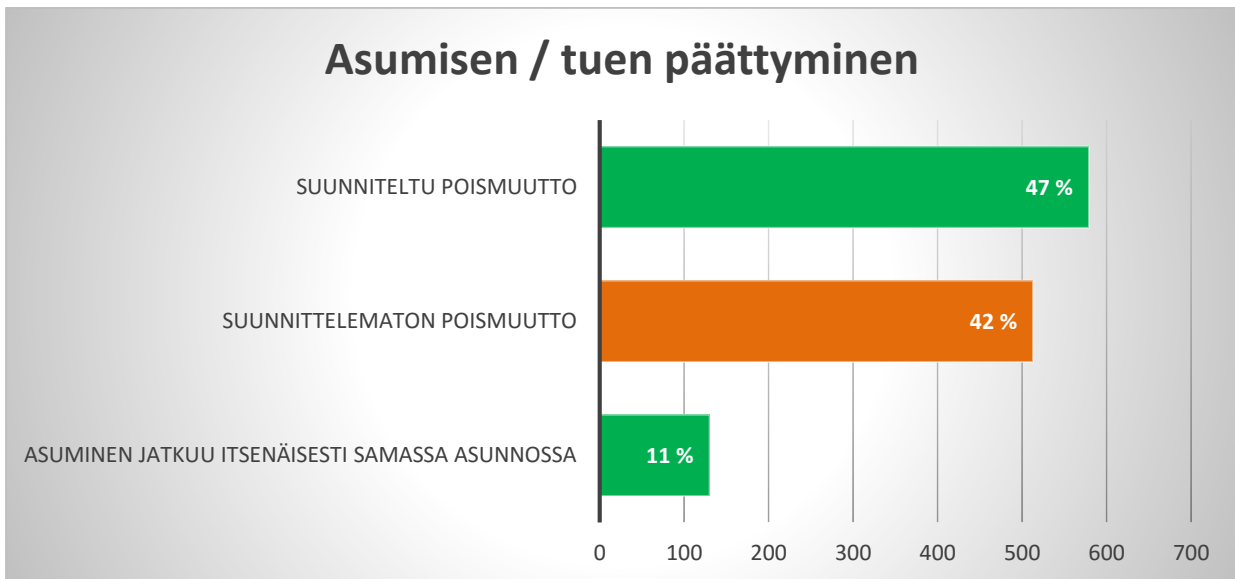
Kuva 6. Asiakkaiden ensisijainen asumismuoto ennen palveluun tuloa (tulolomake tiedot).

Poismuuttolomakkeen vastaajista 63 % asui asumisyksiköissä ja 37 % hajautetussa asumisessa. 29 - 65 - vuotiaita heistä oli reilu 70 % ja miehiä yli 75 %. Tukijaksojen keskimääräinen kesto oli yksi vuosi ja kolme kuukautta.

Kuva 7. Tukijaksojen kesto vuosina (poismuuttolomake tiedot).

Poismuutoista 58 % tapahtui suunnitellusti tai asukas jatkoi asumista itsenäisesti samassa asunnossa. Suunnittelemattomasti poismuuttaneiden osuus oli 42 %. Em. tarkoittaa että suunnittelemattomasti poismuuttaneita ohjelman aikana oli 513 henkilöä. Kun poistetaan suunnittelemattomasti poismuuttaneiden määrästä kuolleet (101 henkilöä) saadaan henkilömääräksi 412. Suurimman osan kohdalla heistä suunnittelematon poismuutto tarkoitti käytännössä asunnottomuuden uusiutumista. Kun verrataan suunnittelemattomien poismuuttojen määrää tulolomakkeiden määrään (412/2 269) voidaan arvioida, että noin 18 % asunnottomien palveluluihin muuttaneista joutuin uudelleen asunnottomaksi.

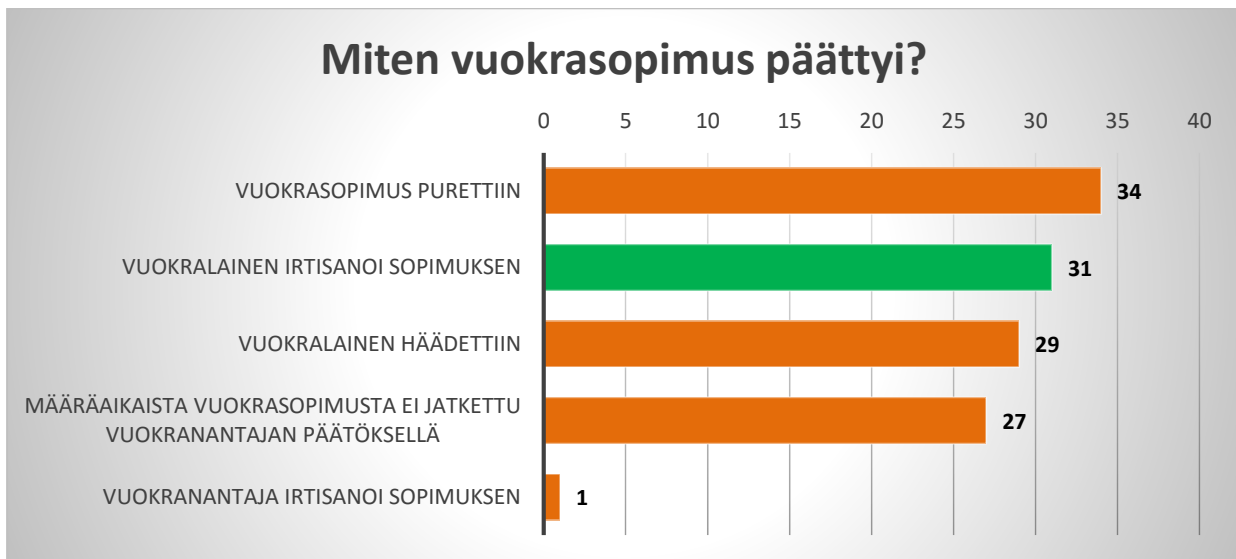
Kuva 8. Asumisen onnistuminen (poismuuttolomake tiedot).

Tiedot suunnittelemattomien poismuuttojen syistä kerättiin osittain seurantalomakkeiden avovastauksista ja niiden luokitteluun liittyi epävarmuustekijöitä. Tästä syystä näitä tuloksia voidaan pitää vain suuntaa antavina. Keskeisimmiksi syiksi vastauksissa nimettiin asukkaan kuolema, häiriöt ja vuokravelka. Myös päihteet, väkivaltainen käytös ja vankilatuomio olivat merkittäviä syitä päättymisiin. Kuolleiden määrä oli noin sata henkilöä.

Kuva 9. Suunnittelemattoman poismuuton/palvelun päättymisen syyt (poismuuttolomake tiedot).

Vuokrasopimuksen päättämisen peruste mainittiin reilussa sadassa lomakkeessa. Noin neljäsosassa tapauksissa vuokralainen irtisanoi vuokrasopimuksen itse. Lähes yhtä usein vuokrasopimus päättyi purkuun, häättöön tai siihen, ettei vuokrasopimusta jatkettu.

Kuva 10. Vuokrasopimusten päättymiset sopimuksen purku-/irtisanomisperusteiden mukaan (poismuuttolomake tiedot).

Suunnittelemattomien poismuuttojen syiden sekä vuokrasopimusten päättymisperusteiden analysointi on erityisen tärkeää asunnottomuuden uusiutumisen estämisen tehostamisen näkökulmasta. Mitä paremmin tunnemme suunnittelemattomien poismuuttojen syyt ja niiden taustalla todennäköisesti vaikuttavat tekijät sitä paremmin kykenemme ehkäisemään asunnottomuuden uusiutumista.

6.4. Asumissosiaalinen työ vakiintui

Granfeltin¹² mukaan asumissosiaalisella työllä tarkoitetaan sellaista asunnottomien tai aiemmin asunnottomuutta kokeneiden parissa tehtävää työtä, jonka avulla pyritään vastaamaan asumista vaarantaviin (psyko)sosiaalisiin ja käytännöllisiin ongelmiin. Asumissosiaalisen työn ensisijainen tavoite on asumisen turvaaminen ja asunnottomuuden ennaltaehkäisy. Tämän lisäksi sen avulla voidaan edesauttaa asukkaan toipumista ja sosiaalista integraatiota. Asumissosiaalinen työ voi olla myös rakenteellista asumiseen tai palvelujärjestelmän epäkohtiin kohdentuvaa moniammatillista verkostotyötä.

Asumissosiaalisen työn kehittäminen käynnistyi jo Paavo 1 ohjelman aikana ja konkretisoitui Paavo 2 aikana uusien yhteistyörakenteiden vakiinnuttamisena ja ammattikäytäntöjen kehittämisenä. Muutosprosessin suunnannäyttäjinä toimivat asumisyksikköjen järjestölähtöiset palveluntuottajat esimerkiksi Helsingin diakonissalaitos, Pelastusarmeija ja Sininauhaliitto. Palveluntuottajien käynnistämän kehittämistyön tuloksena asumissosiaaliseen työhön syntyi uusia sisältöjä, kuten yhteisökuntoutuksen menetelmät, ympäristötyö ja erilaiset matalan kynnyksen toimintamuodot. Toimintakäytännöt vakiintuivat ensin asumisyksiköihin pääkaupunkiseudulla ja laajenivat vähitellen myös suurimpiin kaupunkikeskuksiin sekä hajautettuun asumiseen. Tulevaisuudessa tavoitteena on sisällyttää asumissosiaalisen työn koulutusosiot osaksi sosiaali- ja terveysalan ammatillista koulutusta.

¹² http://www.ysaatio.fi/wp-content/uploads/2015/11/asumissosiaalinen_tyo_julkaisu_web.pdf

6.5. Asumisneuvonta esimerkkinä tuloksekkaasta ennaltaehkäisevästä asumissosiaalisesta työstä

Asumisneuvontatyö on keskeisin asunnottomuuden ennaltaehkäisyn työmuoto Suomessa. Asumisneuvonta on asumissosiaalista työtä, joka tähtää asumisen jatkumiseen. Tyypillisimmillään asumisneuvonta on sosiaalityön keinoin tehtävää vuokranmaksun ja asumisen häiriötilanteisiin puuttumista ja asukkaan tukemista tilanteensa ja asumisensa järjestämisessä. Asumisneuvontaa tehdään tiiviissä yhteistyössä laajan verkoston kanssa (vuokranantaja, sosiaalityö, mielenterveys- ja päihdepalvelut, velkaneuvonta jne.).

Paavo kaupungeissa ja kaupunkien omistamissa vuokratyöyhtiöissä työskenteli seurantakyselyn mukaan vuonna 2015 yhteensä 34 asumisneuvojaa. Vuonna 2015 ohjelmakaupungeissa asumisneuvonnan asiakkaita oli yli 8 300 ja asumisneuvontatyöllä kyettiin estämään 668 hädän toteutumisen.

ARA myöntää vuosittain avustuksia valtion asuntorahaston varoista asumisneuvojatoimintaan. Avustuksen määrä oli enintään 35 % kustannuksista. Avustuksia voidaan myöntää toimintaan, joka tukee pitkäaikaisasunnottomien, maahanmuuttajien, mielenterveyskuntoutujien, syrjäytymisuhan alaisten nuorten, perheiden ja ikääntyneiden asumista. Tavoitteena on vakiinnuttaa toiminta kunnissa pysyväksi. Vuonna 2016 asumisneuvonta-avustuksia myönnettiin yhteensä 900 000 euroa. ARA avustuksilla mahdollistettiin vuonna 2015 yli 50 asumisneuvojan palkkaaminen 30 eri kuntaan. Lisäksi asumisneuvoja työskenteli jonkin verran myös järjestöissä, kuten nuorisotasuntoyhdistyksissä sekä säätiöissä.

Helsingin kaupungilla työskenteli vuonna 2015 seurantakyselyn mukaan asumisneuvonnan tiimissä 17 työntekijää. Työntekijät kohtasivat 5 350 asiakasta ja häätöjä peruttiin peräti 382. Toteutettuja toimenpiteitä olivat mm. maksusopimukset vuokralasta 483 kpl, selvitetty vuokratilanne 626 kpl, haettu edullisempaa asuntoa 349 kpl, hankittu uusi asunto asiakkaalle 235 kpl, selvitetty asumishäiriöihin liittyviä asioita 232 kpl ja selvitetty naapuruusriitoja 56 kpl. Vuonna 2015 Helsingin asumisneuvontatyössä käynnistettiin uusina työmuotoina asumisneuvonnan nettipalvelu, sekä asumiskummi -pilotti maahanmuuttajien kotouttamisen tukemiseen.

Muita ohjelmakaupungeissa käynnistettyjä ennaltaehkäisevän asunnottomuustyön muotoja olivat mm.:

- Asumiskoordinaattorit nuorten ohjaamoihin OKM avustuksella (Vantaa, Helsinki, Espoo, Tampere)
- Jalkautuvat talous- ja velkaneuvonnan tilaisuudet tukiasunnoissa asuville
- Sellistä omaan asuntoon asumisinfot
- Pop Up- asumisneuvontaprojekti, jossa kehitetään sekä asumistaitokurssimalleja että liikkuvaa asumisneuvontakioskimallia (Sininauhasäätiö)

7. Tulosten kaupunkikohtainen tarkastelu

7.1. Helsinkiin asumisyksiköihin 424 asuntoa pitkäaikaisasunnottomille

Toimenpidesuunnitelman mukaan Helsingin tavoitteena oli toteuttaa vuosina 2012 - 2015 yhteensä 750 asuntoa/tukiasuntopaikkaa pitkäaikaisasunnottomille. Suunnitelma käsitti 422 asunnon rakentamisen, sekä 328 asunnon osoittamisen vuokra-asuntokannasta pitkäaikaisasunnottomille (kaupungin vuokra-asunnot 50 asuntoa/vuosi, sekä muiden yleishyödyllisten vuokranantajien uudet asunnot 32/vuosi). Asuntola-asuminen oli tavoite päättää Helsingissä kokonaan vuoden 2013 aikana. Helsingissä kohderyhmänä erottui kaikkein vaikeimmassa tilanteessa oleva asunnottomien ryhmä.

Lisäksi tavoitteeksi kirjattiin mm. osallistuminen Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhankkeen toteutukseen osoittamalla tontteja nuorisotasuntojen rakentamiseen ja ostamalla tuettuja asumispalveluja

nuorille, sekä Kriminaalihuollon tukisäätiön saattaen vapauteen hankkeeseen osallistuminen. Tavoitteena oli myös toteuttaa perheiden asumistarpeen arviointihanke, vahvistaa sosiaalitoimen ja asumisen koordinoitua, laajentaa asumisneuvontatoimintaa kahdella asumisneuvojalla/vuosi, vähentää päihdehuollon asumispalvelujen käyttöä ja profiloida uusia tuetun asumisen yksiköitä siten, että päihdehuollon asuminen on mahdollista sitä toivoville. Kaksois- ja kolmoisdiagnoosiasiakkaiden tilanteen parantamiseksi päätettiin lisäksi panostaa Terve kotikuntoutus -ryhmän toimintaan.

Toteutus:

Helsinkiin valmistui vuosina 2012 - 2015 asumisyksiköihin 424 asuntoa. Lisäksi järjestöt osoittivat erillisasuntoja hajautetun asumisen tukikäyttöön yhteensä 226 kappalaetta ja kaupungin vuokratyöehtojen osittain erillisasuntoja itsenäiseen asumiseen 80. Nuorisotasuntoja valmistui 285 ja tuetun asumisen palvelua hankittiin sadoille itsenäistyville nuorille. Vuonna 2015 Helsingissä työskenteli osin Kaste -rahalla palkattuna 69 tukityöntekijää sekä kaupungin omalla rahoituksella 129 tukityöntekijää. Kokemusasiantuntijoita-/vertaistoimijoita oli yhteensä kymmenen. Ennaltaehkäisevässä työssä työskenteli 17 asumisneuvojaa. Vuonna 2015 asumisneuvojilla oli 5 350 asiakasta ja häätöjä peruttiin peräti 382 kpl. 2015 käynnistettiin asumisneuvonnassa myös mm. nettipalvelut sekä maahanmuuttajien asumisen onnistumista turvaamaan asumiskummitoiminnan pilotti. Asuntola-asumisesta luovuttiin suunnitellusti, 2013. Kaupunki toteutti lisäksi asunnottomuus-, kriisimajoitus- ja erityisryhmien asumisen selvitystyöt ja uudisti em. pohjalta mm. kriisimajoituksen järjestämisperiaatteita.

Helsinki toteutti pääosin asettamansa rakenteelliset tavoitteet. Merkittäviä tuloksia olivat myös asunnottomuustyön ja ennaltaehkäisevän asumissosiaalisen työn edelleen kehittäminen, asunnottomuustyön rakenteiden juurruttaminen sekä asumissosiaalisen työn rahoituksen turvaaminen myös jatkossa. Haasteita aiheutti mm. asunnottomuustyössä tarvittavien palvelujen hajanaisuudesta johtuva asiakasprosessien hitaus sekä huutava pula kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista.

Asunnottomuus:

Vuonna 2015 asunnottomuus kääntyi Helsingissä niukkaan kasvuun, yksinasuvien kohdalla 50 hengellä ja nuorten, alle 25-vuotiaiden kohdalla 120 hengellä. Helsingin kaupungin mukaan asunnottomuuden kasvun taustalla vaikutti erityisesti Helsinkiin kohdistuva muuttoliike ja kiristynyt asuntomarkkinatilanne. Pitkäaikaisasunnottomuus laski vuonna 2015 kymmenellä henkilöllä. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski Helsingissä kaikkiaan 24 %.

7.2. Vantaalla asunto ensin -periaate uudisti yhteistyökulttuuria

Vantaan toimenpidesuunnitelma sisälsi kolme kokonaisuutta 1) Aikaisemmalta ohjelmakaudelta siirtyneiden hankkeiden yhteensä 85 asuinpaikkaa toteuttaminen 2) Uudisrakennushankkeet yhteensä 100 asuinpaikkaa sekä 3) Kaupungin omistamien hajasijoitettujen 100 asunnon myyminen pitkäaikaisasunnottomuushankkeissa toimiville tahoille kohdennettavaksi ohjelman asiakasryhmille.

Toteutus:

Vantaalle valmistui 2012 - 2015 kahteen asumisyksikköön yhteensä 136 asuntoa. Asumisyksiköt toteutettiin ns. monitoimijamallilla niin, että vuokranantaja, kiinteistön omistaja ja asumisen tuen toteuttaja olivat eri tahot. Erillisasuntoja hajautetun tukikäyttöön osoitettiin lisäksi järjestöjen toimesta muutamia. Kaupungin omistamien hajasijoitettujen asuntojen myyminen pitkäaikaisasunnottomuushankkeissa toimiville tahoille ja kohdennettavaksi ohjelman asiakasryhmille käynnistyi vuonna 2014, asuntoja myytiin vuoden 2015

loppuun mennessä kymmenkunta. Nuorisoasuntoja ei Vantaalle ohjelman aikana valmistunut. Asumisyksiköissä työskenteli osittain Kasterahoituksella vuonna 2015 viisitoista tukityöntekijää. Ennaltaehkäisevässä työssä työskenteli kaksi asumisneuvojaa ja vertais-/vapaaehtoistyöntekijöitä toimi yhteensä neljä.

Asunto ensin -periaatteen mukainen pysyvän asumisen järjestämisen vaatimus "pakotti" toimijat kehittämään työskentelyä tavoitteellisesti, mikä osaltaan edisti mm. ennaltaehkäisevän työtteen ja asiakasosallisuuden vahvistumista sekä kotiin vietävien palvelujen kehittämistä. Haasteita tuotti mm. kontrolloivasta ja rajoittavasta työotteesta luopuminen.

Asunnottomuus:

Vantaalla sekä asunnottomuus että pitkäaikaisasunnottomuus laskivat myös vuonna 2015. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski Vantaalla kaikkiaan 11 %.

7.3. Espoossa asunnottomuustyön johtamisen rakenteet vakiinnutettiin

Espon toimenpidesuunnitelma sisälsi neljä kokonaisuutta 1) 225 asunnottoman henkilön asuttamisen sosiaaliseen vuokra-asuntokantaan vuosittain 2) Pitkäaikaisasunnottomille kohdennettujen 125 asunnon rakentamisen ja tuen organisoinnin 3) Asunnottomuutta ennaltaehkäisevien toimien tehostamisen mm. asumisneuvontaa ja nuorten jatkoasuttamista kehittämällä sekä osoittamalla kolme tonttia nuorten vuokra-asumiseen sekä 4) Toteuttamalla rakenteellisia uudistuksia päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa.

Toteutus:

Esposseen valmistui 2012 - 2015 asumisyksiköihin 118 asuntoa ja nuorisoasuntoja 70. Erillisasuntoja hajautetun asumisen tukikäyttöön osoitettiin järjestöiltä 120. Kaupungin vuokrataloyhtiöistä erillisasuntoja tukikäyttöön ja itsenäiseen asumiseen osoitettiin lisäksi yhteensä 455. Lisäksi vuoden 2015 aikana vuokrattiin tontti tai tehtiin tonttivaraus 251 asunnon rakentamiseksi asunnottomuustyöhön. Kyseisten asuntojen rakentamisen odotetaan käynnistyvän vuoden 2016 aikana. Asumisyksiköiden rakentaminen paransi pitkäaikaisasunnottomien palvelujen tilannetta merkittävästi. Poliisin mukaan yksiköiden toiminnan vakiintuminen vaikutti myös alueiden turvallisuuteen, esim. Läkkitorin vilkas elämä rauhoittui useiden vuosikymmenten ongelmien jälkeen.

Vuonna 2015 Espoossa työskenteli osittain Kaste -rahoituksella 56 tukityöntekijää. Lisäksi ennaltaehkäisevässä työssä työskenteli kuusi asumisneuvojaa, joilla oli 1 355 asiakasta. Häätöjä peruttiin 178 kpl ja häätöjen kokonaismäärä laski.

Ohjelman merkittäviä tuloksia Espoossa olivat myös yhteistyökäytäntöjen vahvistuminen. Sosiaalityön rooli asumisen palvelujen järjestelmässä selkiytyi ja asunnottomuustyön johtamisen rakenteita vakiinnutettiin. Vuonna 2015 aloitti mm. aikuissosiaalityön sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen yhteinen tukiasumisen SAS -ryhmä sekä asumiskoordinaattori nuorten ohjaamossa. Myös lapsiperheiden häätöjen ehkäisyä ja asumisneuvontaa kehitettiin ja nuorten asumiseen saatiin lisää tontteja.

Asunnottomuus:

Essoossa sekä asunnottomuus että pitkäaikaisasunnottomuus kääntyivät vuonna 2015 laskuun, perheiden asunnottomuus nousi vajaalla kymmenellä perheellä. Pitkäaikaisasunnottomien määrä väheni peräti 58 henkilöllä. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski Essoossa kaikkiaan 36 %.

7.4. Tampereella pitkäaikaisasunnottomuus laski Paavo ohjelmien aikana 74 prosenttia

Tampereen toimenpidesuunnitelma sisälsi 1) 120 asunnon tarjoamisen kaupungin omistamien yhtiöiden sosiaalisesta vuokra-asuntokannasta asunnottomuustyöhön 2) 106 asuntoa/tukiasuntopaikkaa pitkäaikaisasunnottomille 3) Asumisneuvonnan ja asunnottomuutta ennaltaehkäisevien toimien, kuten sosiaalisen isännöinnin tehostamisen 4) Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen kehittämisen entistä enemmän kohti vuokrasopimusperusteista hajautetun asumisen mallia 5) Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisemisen 6) Koevapautteen tai valvontarangaistukseen tulevien asumisen kehittämisen sekä 6) Asukasnäkökulman vahvistamisen asunnottomien palvelujen kehittämisessä.

Toteutus:

Vuosien 2012 – 2015 aikana Tampereella valmistui asumisyksiköihin 26 asuntoa. Vuonna 2016 on valmistumassa 34 asuntoa lisää Pispalan entiseen paloaseman saneerattavaan asumisyksikköön. Lisäksi Sininauhan asumisyksikkö remontoidaan huoneenvuokralain mukaiseen asumiseen. Erillisasuntoja hajautetun asumisen tukikäyttöön kaupungin vuokrataloyhtiöistä ja järjestöiltä osoitettiin yhteensä 271.

Vuonna 2015 Tampereella työskenteli 12 osittain Kasterahalla palkattua tukityöntekijää.

Ennaltaehkäisevässä työssä työskenteli kolme asumisneuvojaa. Vuonna 2015 asumisneuvonnan asiakkaita oli noin 600 ja häättöjä peruttiin 32.

Merkittävä tulos oli myös asunnottomuustyöhön liittyvien käytäntöjen vakiinnuttaminen. Esim. sosiaalisen vuokra-asumisen prosessi ja vastuualueet kuvattiin ja yhteistyötä toimijoiden kesken tiivistettiin. Myös asunnottomuustyön strategiset tulevaisuuden tavoitteet selkiytyivät. Lisäksi vuonna 2015 käynnistettiin aikuissosiaalityöhön hallinnollisesti sijoittuva asumisneuvonnanpilotti sekä nuorten asumisneuvontatyö. Haasteet liittyivät mm. keskusteluun päihteiden käytön sallimisesta asumisyksiköissä.

Asunnottomuus:

Tampereella asunnottomuus laski edelleen vuonna 2015, mutta pitkäaikaisasunnottomuus nousi vajaalla kymmenellä henkilöllä. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski peräti 74 %.

7.5. Lahteen juurrutettiin uusia asunnottomuustyön malleja

Lahden toimenpidesuunnitelma sisälsi 1) 58 asunnon/tukiasuntopaikan toteuttamisen pitkäaikaisasunnottomille ja asuntoloista luopumisen 2) Sosiaalisen vuokra-asuntokannan tehostamisen asunnottomien asuttamisessa ja asumisen tukiprosessin mallintamisen 3) Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalvelujen arvioinnin 4) Yhteistyön koevapautteen tai valvontarangaistukseen tulevien asumisen turvaamiseksi sekä 5) Asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn panostamisen mm. palkkaamalla yksi asumisneuvoja ja tehostamalla nuorten asunnottomuuden ehkäisemistä.

Toteutus:

Ensisuojasta ja asuntola-asumisesta luovuttiin Lahdessa lopullisesti syksyllä 2014, kun Apilakadun asumispalveluyksikkö otettiin käyttöön. Apilakadulla tarjotaan päivystys-, arviointi- ja tuettua asumista asunnottomille ja moniongelmaisille lahtelaisille. Ohjelman aikana Lahteen toteutettiin

pitkäaikaisasunnottomille 92 asuntoa/asuinpaikkaa ja osoitettiin erillisasuntoja hajautetun asumisen tukikäyttöön järjestöiltä 191 ja kaupungin vuokrataloyhtiöstä 123. Vuonna 2015 kaupungissa työskenteli 2 Kaste -rahalla palkattua tukityöntekijää, kaupungin omalla rahoituksella tukityöntekijöitä työskenteli 20. Lahdessa toimi myös neljä kokemusasiantuntijaa.

Ohjelman aikana Lahteen luotiin ja juurrutettiin uusia asumisen malleja asunnottomille, mallinnettiin ja kuvattiin asumisen tuen prosesseja sekä vahvistettiin yhteistyötä asunnottomien parissa työtä tekevien toimijoiden kanssa. Em. toimenpiteillä Pitkäaikaisasunnottomuutta saatiin vähennettyä. Asumisneuvonnan käynnistäminen siirtyi toteuttavaksi AUNE -ohjelmakaudella.

Asunnottomuus:

Lahdessa asunnottomuus sekä pitkäaikaisasunnottomuus laskivat hiukan vuonna 2015, nuorten asunnottomuus sen sijaan kasvoi. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski Lahdessa peräti 71 %.

7.6. Turussa painopisteenä nuorten itsenäisen asumisen työmallit

Turun toimenpidesuunnitelman pääpaino oli nuorten asunnottomuuden ehkäisemisessä ja elämänhallinnan parantamisessa. Lisäksi suunnitelma sisälsi mm. 20 - 30 asunnon/tukiasuntopaikan osoittamisen vuosittain pitkäaikaisasunnottomille tai asunnottomuuden uhan alla eläville.

Toteutus:

Keskeisin toimenpide Turussa oli nuorten TALK -hankkeen toteutus, mihin kaupunki sai myös Kaste-rahoitusta. Hankkeessa kehitettiin nuorten itsenäistä asumista laitos tai perhehoidon jälkeen tukevia työmalleja ja ehkäistiin tehokkaasti nuorten ajautumista asunnottomuuteen. Toimiviksi havaittuja työmalleja myös juurrutettiin arkeen ja tarkoituksena on tulevaisuudessa vakinaistaa määräaikaisena työskennelleiden ohjaajien työsuhteet. Tukityöntekijöitä hankkeessa työskenteli neljä. Jälkihuollon ostopalveluiden kustannukset vähenivät kaupungissa vuodesta 2012 vuoteen 2015 noin 600 000 €.

Ennaltaehkäisevässä työssä työskenteli kolme asumisneuvojaa ja ohjelman aikana osoitettiin erillisasuntoja hajautetun asumisen tukikäyttöön kaupungin vuokrataloyhtiöstä ja järjestöistä yhteensä 203.

Asunnottomuus:

Turussa asunnottomuus kasvoi vuonna 2015 lähes sadalla henkilöllä, erityisesti lisääntyi nuortenasunnottomuus. Kasvu selittyy osittain Turussa toteutetulla asunnottomuuden tilastointitavan muutoksella. Pitkäaikaisasunnottomuus laski myös vuonna 2015. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski Turussa kaikkiaan 49 %.

7.7. Jyväskylässä kehitettiin hajautetun asumisen tukipalveluja verkostotyönä

Jyväskylän toimenpidesuunnitelma koostui 1) 12 asunnon tuottamisesta pitkäaikaisasunnottomille nuorille aikuisille 2) Tukipalvelujen vahvistamisesta normaalissa hajautetussa vuokra-asumisessa 3) Katulähteyksen organisoimien asumisyksiköiden toiminnasta sekä 4) Ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä, kuten ASU ITE -toiminnasta.

Toteutus:

Jyväskylään valmistui ohjelman aikana asumisyksiköihin 16 asuntoa ja 12 erityisesti pitkäaikaisasunnottomille nuorille kohdennettua nuorisoasuntoa. Erillisasuntoja hajautetun asumisen tukikäyttöön osoitettiin pääosin kaupungin vuokrataloyhtiöstä 178 ja järjestöistä 15. Vuonna 2015 Jyväskylässä työskenteli kaksi Kaste -rahalla palkattua tukityöntekijää ja ennaltaehkäisevässä työssä yksi asumisneuvoja. 2015 häättöjä peruttiin kahdeksan.

Merkittävä tulos oli tukipalvelujen kehittäminen verkostoyhteistyönä hajautettuun asumiseen. Palvelu vakiintui 2015, kun asumisneuvoja ja sosiaalisen isännöinnin ohjaajat vakinaistettiin. Lisäksi Jyväskylässä toteutettiin osallisuuden ja kuntoutumisen valtakunnallinen SOSKU -hanke, jossa kehitettiin asumisen tukipalveluita sosiaalisen kuntoutumisen näkökulmasta. Suurimmat haasteet liittyivät päihde-, mielenterveys- ja terveyspalvelujen järjestämiseen asiakkaille.

Asunnottomuus:

Jyväskylässä sekä asunnottomuus että pitkäaikaisasunnottomuus laskivat vuonna 2015. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski Jyväskylässä kaikkiaan 40 %.

7.8. Joensuussa tiivistettiin hallinnon ja käytännön yhteistyötä

Joensuun toimenpidesuunnitelma koostui 1) Asumisen tukipisteen toiminnan käynnistämisestä 2) Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisemisestä 3) Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen tarveselvityksestä ja sen edellyttämistä toimenpiteistä 4) Vapautuvien vankien asuttamisesta sekä 5) Asumisneuvonnan lisäämisestä.

Toteutus:

Joensuuhun peruskorjattiin ohjelman aikana 18 asuinpaikkaa pitkäaikaisasunnottomille asumisen tukipisteeseen Antin kujalle. Erillisasuntoja hajautetun asumisen tukikäyttöön osoitettiin ohjelman aikana kaupungin vuokrataloyhtiöstä 110 ja järjestöistä 17. Vuonna 2015 Joensuussa työskenteli osittain Kaste -rahalla neljä tukityöntekijää ja kaupungin rahoituksella kahdeksan tukityöntekijän kotikuntoutuksen tiimi, joka toteutti soveltaen ACT -mallin mukaista kotikuntoutusta. Ennaltaehkäisevässä työssä työskenteli kaksi asumisneuvoja, joista Joensuun nuorisoasuntoyhdistyksen asumisneuvoja keskittyi nuorten tukemiseen. Vuonna 2015 asumisneuvontatyöllä peruttiin seitsemän häättöä. Kokemusasiantuntijoita ja vapaaehtoistoimijoita oli yhteensä kymmenen.

Ohjelman merkittävä lisäarvo Joensuussa oli myös se, että strategiatasolla asuntoasiat tuotiin entistä paremmin esille vuosittain erityisasumisen toimeenpano-ohjelmassa sekä hallinnon ja käytännön yhteistyötä tiivistettiin. Suurimpia haasteita oli vakituisten resurssien niukkuus asumisen tukityössä.

Asunnottomuus:

Joensuussa sekä asunnottomuus että pitkäaikaisasunnottomuus laskivat hiukan vuonna 2015. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski Joensuussa peräti 74 %.

7.9. Kuopiossa yhteistyö toimijoiden kesken vahvistui

Kuopion toimenpidesuunnitelma koostui 1) 55 asunnon/tukiasuntopaikan toteuttamisesta pitkäaikaisasunnottomille 2) Päihdettä käyttäville asunnottomille nuorille suunnatun ATTE -hankkeen toteuttamisesta sekä 3) Nuorisoasuntojen tuottamisesta (2 tonttia).

Toteutus:

Kuopioon valmistui vuosina 2012 - 2015 yhteensä 45 asuntoa asumisyksiköihin. Lisäksi erillisasuntoja hajautetun asumisen tukikäyttöön osoitettiin 45. Nuorisoasuntojen valmistuminen siirtyi vuodelle 2016. Vuonna 2015 Kuopiossa työskenteli osittain Kaste -rahalla viisi palkattua tukityöntekijää. Ennaltaehkäisevässä työssä työskenteli yksi asumisneuvoja. Vuonna 2015 asumisneuvojalla oli noin 300 asiakasta ja häätöjä peruttiin peräti 46.

Ohjelman aikana asunnottomien tilanne saatiin näkyvämmäksi ja yhteistyö toimijoiden kesken vahvistui entisestään ja oli idearikasta. Ennaltaehkäisevän työn arvo huomattiin ATTE- ja NATTE-hankkeiden kautta ja hanketyöntekijät palkattiin kaupungin vakituisiksi työntekijöiksi. Haasteita tuotti pula kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista sekä vaikeus järjestää ns. tavallinen vuokra-asunto henkilöille, joilla oli merkintä luottotiedoissa.

Asunnottomuus:

Kuopiossa asunnottomuus laski vuonna 2015, mutta pitkäaikaisasunnottomuuden 2014 alkanut kasvu jatkui. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus nousi Kuopiossa 36 %.

7.10. Oulussa painopiste mahdollisimman itsenäiseen ja omaehtoiseen asumiseen

Oulun toimenpidesuunnitelmassa korostui 1) Asumisen ohjauksen ja neuvonnan toimintamalliin luominen ja jalkauttaminen 2) Ennaltaehkäiseviin toimien kehittäminen, kuten menettelytavat häätöjen ja nuorten asunnottomuuden ehkäisemiseksi, sekä vapautuvien vankien asumisen turvaaminen sekä 3) Pitkäaikaisasunnottomille kohdennetut uudenlaiset asumisratkaisut ja inhimillisen ensisuoajatyyppisen asumistarpeen turvaaminen.

Toteutus:

Oulussa asumisen painopisteenä oli päihdeasiakkaiden mahdollisimman itsenäinen ja omaehtoinen asuminen normaaliusperiaatteen mukaisesti ja asuminen integroitiin muun asuntokannan sisälle. Pitkäaikaisasunnottomille nuorille osoitettiin Paavo I -kaudella nuorisoasuntoihin 21 tukiasuntoa, joista 15 asuntoon saatiin ARA-investointirahoitusta. Samalla nuorille kehitettiin asumisen mahdollistamiseksi tiiviin tuen ja kuntoutuksen toimintamalli yhteistyössä järjestöjen kanssa. Vuosina 2012 - 2015 Oulussa työskenteli Pitkäaikaisasunnottomuushankkeeseen palkattuna kahdesta neljään tukityöntekijää Kenttä Paavo -hankkeessa. Asiakkaita hankkeessa oli kaiken kaikkiaan 148. Osalla heistä oli ollut asunto hankkeeseen tullessaan, mutta heidän asumisensa oli vaarantunut päihdeongelman tai muun toimintaa rajoittavan syyn vuoksi. Asunnottomana hankkeeseen tulleista asiakkaista 74,4 % (93 asiakasta /125 asunnottomasta) sai hankkeen antaman tuen avulla oman asunnon. Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi lisättiin itsenäistyville nuorille räätälöityjä asumispalveluja yhteistyössä Oulunseudun nuorisoasuntoyhdistyksen kanssa, sekä organisoitiin mm. "Pidä Kämpäs" koulukiertue. Aikuissosiaalityön, Rikosseuraamuslaitoksen sekä vankiloiden kesken sovittiin yhteisesti vastuista ja työnjaosta ilman valvontaa vapautuvien asumisen suhteen. Asumisneuvonta aloitettiin hankemuotoisena syyskuussa 2015 ja vuonna 2016 asumisneuvontaan on tavoite palkata kolme työntekijää.

Merkittävä lisäarvo käytännön tasolla oli pitkäaikaisasunnottomien ja asunnottomien palvelujen paraneminen sekä hallinnon tasolla yhteistyön syventyminen toimijoiden kesken. Suurimpia haasteita olivat asunnottomuuden "kovimman ytimen" asumisen järjestäminen sekä päihdekuntoutuksen yhdistäminen tiiviimmin osaksi asunnottomuustyötä.

Asunnottomuus:

Oulussa sekä asunnottomuus että pitkäaikaisasunnottomuus laskivat vuonna 2015. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski Oulussa peräti 68 %.

7.11. Porissa käynnistettiin monialainen LIITU -liikkuvan tuen palvelu

Porin toimenpideohjelmassa koostui 1) Miesten asuntolan muuttamisesta asumisyksiköksi 2) 60 - 80 asunnon osoittamisesta pitkäaikaisasunnottomille vuokra-asuntokannasta 3) Asumisen tuki työllisyyden edistäjänä -hankkeen toteuttamisesta 4) Nuorisoasumistoiminnan käynnistämisestä sekä 5) Asumisneuvonnan lisäämisestä.

Toteutus:

Porissa lähdettiin ennakkoluulottomasti etsimään uudenlaista vaihtoehtoa asumispalvelujen kasvavaan tarpeeseen ja uuden asumisyksikön perustamisen sijaan perustettiin kaksi päiväaikaisen tuen toimintayksikköä sekä käynnistettiin LIITU -liikkuvan tuen palvelu. Palvelu toteutettiin monialaisesti psykososiaalisiin palveluihin kootun tiimin toimesta. Tiimiin kuului kaksi sairaanhoitajaa ja kaksi lähihoitajaa. Palvelua vietiin ns. hajautetun asumisen mallin mukaisesti pääasiassa asiakkaiden koteihin ja asiakkaiden omiin toimintaympäristöihin.

LIITU -liikkuva palvelu toimi asunto ensin -periaatteella ja osallistui aktiivisesti ohjelman liikkuvan tuen pilottityöskentelyyn. Porissa käynnistettiin myös asunnottomuuden johtoryhmä ja asunnottomuustyöhön kytkettiin mukaan asumisen yhteistyöryhmä. Asumisneuvoja palkattiin yksi ja vuonna 2015 häätöjä peruttiin 13. Kokemusasiantuntijoita koulutettiin peräti 15. Keväällä 2016 vuokra-asuntoja sisältävä päihteellinen asumisyksikkö korvasi Pelastusarmeijan miesten asuntolan.

Asunnottomuus:

Porissa sekä asunnottomuus että pitkäaikaisasunnottomuus laskivat vuonna 2015. Vuodesta 2008 vuoteen 2015 pitkäaikaisasunnottomuus laski Porissa 51 %.

8. Kansainvälistä vaikuttamista Y-säätiön johdolla

Suomessa toteutettava asunnottomuustyö sai osakseen paljon kansainvälistä huomiota ja kansainvälinen yhteistyö oli monella tapaa vilkasta. Suomalaiseen asunnottomuustyöhön tutustui ohjelman aikana eri puolilta maailmaa useita ryhmiä ja yksittäisiä henkilöitä. mm. Japanista, Etelä-Amerikasta ja USA:sta. Suomalaisia asiantuntijoita kuultiin useissa kansainvälisissä asunnottomuutta käsittelevissä seminaareissa ja vastaavasti kansainväliset asiantuntijat toivat ulkopuolista näkökulmaa Suomalaiseen asunnottomuuskeskusteluun. Suomen edustaja osallistui mm. Tanskan asunnottomuustyön kansainväliseen vertaisarviointiin.

Suomalaiset osallistuivat aktiivisesti myös eurooppalaisen asunnottomuusorganisaatioiden kattojärjestön FEANTSAN toimintaan. Vailla Vakinaista Asuntoa ry:llä oli edustaja FEANTSAN osallisuusryhmässä ja asunnottomuutta kokeneiden verkostossa HoPessa. Y-Säätiöllä oli edustaja FEANTSAN hallituksessa ja asuntotyöryhmässä. Y-Säätiö rakentaa yhdessä FEANTSAN kanssa myös asunto ensin -työn eurooppalaista sisältöä kehittävä Housing First Europe Hub -verkostoa.

Suomalaisen asunnottomuustyön arvostuksesta maailmalla kertovat osaltaan Y-Säätiön saamat kansainväliset palkinnot. Vuonna 2014 Y-Säätiölle myönnettiin Building and Social Housing Foundation -järjestön World Habitat Awards -palkinto. Vuonna 2015 Y-Säätiö sai Euroopan talous- ja sosiaalikomitean

kansalaisyhteiskuntapalkinnon tunnustuksena asunnottomuuden poistamiseksi tehdystä työstä. Y-Säätiön rooli ohjelman kansainvälisessä yhteistyössä oli merkittävä paitsi ulkomaisten vieraiden isäntänä, myös eurooppalaisten yhteistyöverkoston lujittajana. Esimerkiksi Verkostokehittäjät -hankkeen järjestämät tutustumismatkat Kööpenhaminaan ja Lontooseen poikivat sisällöllisen antinsa lisäksi uusia kansainvälisiä vierailuja ja tietojen vaihtoa.

9. Viestinnällä nostettiin asunnottomuutta julkiseen keskusteluun

Ohjelman viestintää tehtiin tiiviissä yhteistyössä keskeisten asunnottomuustoimijoiden kanssa. Ympäristöministeriön vetämä PAAVO -viestijöiden verkosto kokoontui pari kertaa vuodessa. Verkosto koordinoi osapuolten tekemää asunnottomuusviestintää, laatii ohjeet yhteistyön tehostamiseen hankalissa viestintätilanteissa, sekä tuotti kaksisivuisen esitteen asunnottomuudesta. Lisäksi verkosto nosti aktiivisesti asunnottomuutta julkiseen keskusteluun.

Viestintätempaukset keskitettiin pääosin valtakunnallisten tapahtumien, kuten asunnottomien yön yhteyteen. Viestintäverkosto järjesti vuoden 2012 lopussa toimittajille suunnatun taustatilaisuuden, vuonna 2013 peruspalvelu- ja asuntonministerin yhteisen asunnottomuutta käsittelevän aamukahvitilaisuuden sekä vuoden 2015 helmikuussa kansainvälisen mediatilaisuuden, jossa julkistettiin PAAVO ohjelmakokonaisuuden kansainvälinen tutkija-arviointi. Asunnottomuustyö sai ohjelman aikana varsin paljon näkyvyyttä mediassa.

10. Asunnottomuustyön tulevaisuus ja ennaltaehkäisevän asunnottomuusohjelman valmistelu

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmakokonaisuuden (PAAVO 2008 - 2015) aikana asunto ensin -periaate jalkautettiin asunnottomuustyöhön ja asuntolat korvattiin vuokra-asumiseen perustuvilla asumisyksiköillä. Pitkäaikaisasunnottomuus laski vuodesta 2008 vuoteen 2015 kaikkiaan 1 345 henkilöllä eli noin 35 %. Asunnottomuus laskee Suomessa edelleen. Feantsan selvityksen mukaan Suomi on ainoa EU -maa, jossa asunnottomuus yhä laskee. Ohjelman kansainvälisen tutkija-arvioinnin mukaan kokonaisvaltainen työskentely asunnottomuuden kitkemiseksi on kiistämättä tuottanut tuloksia. Suomi on yksi parhaista esimerkeistä AE -mallin onnistuneesta soveltamisesta maailmassa.

Miksi tarvitaan asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma? Ohjelman kansainvälisessä arvioinnissa tutkijat nostivat esiin myös suomalaisen palvelujärjestelmän kipukohtia sekä antoivat suosituksia asunnottomuustyön kehittämiseksi. Tutkijoiden mukaan asunnottomuuden kitkemisen kannalta keskeisin haaste on edelleen kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen saatavuuden merkittävä parantaminen erityisesti pääkaupunkiseudulla. Myös asumisen onnistumista turvaavien tukipalvelujen kehittämistä tulee jatkaa suunnitelmallisesti panostaen entistä enemmän ennaltaehkäisyyn. Asunnottomuuden ratkaisemiseen tarvitaan uudenlaista monialaista ja ennakkoluulotonta työskentelyä. Mikään taho ei voi yksin ratkaista asunnottomuutta.

Ohjelman seurantatietojen mukaan yli 400 asumispalveluissa asuneen asukkaan asuminen keskeytyi vuosien 2012 – 2015 aikana suunnittele mattomasti. Käytännössä heistä suurin osa joutui uudelleen asunnottomaksi. Lisäksi uusia ihmisiä ajautuu yhä asunnottomuuteen. Sektoroitunut asunto-, sosiaali-, terveys- ja työvoimapaalveluiden järjestäminen ei tue riittävästi asunnottomuuden varhaista tunnistamista ja ennaltaehkäisemistä, vaan omalta osaltaan aiheuttaa asunnottomuuden uusiutumista ja hidastaa siirtymistä itsenäiseen asumiseen. Taustalla on sekä pula kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista, että matalan

kynnyksen integroitujen tukipalvelujen puute. Näiden asioiden ratkaisemiseen tarvitaan pitkäjänteistä, monialaista ja riittävästi resursoitua yhteistyöohjelmaa.

Vuonna 2015 merkittävästi kasvanut turvapaikanhakijoiden määrä tulee haastamaan suomalaisen asunnottomuustyön uudella tavalla. Mikäli oleskeluvan saavien asumis- ja kotouttamispalveluja ei kyetä järjestämään tehokkaasti ja koordinoitusti, tulee asunnottomuus kääntymään tulevaisuudessa kasvuun myös Suomessa, erityisesti pääkaupunkiseudulla. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan vuonna 2016 oleskeluluvan tulee saamaan noin 10 000 turvapaikanhakijaa. Kuntapaikkoja on tällä hetkellä noin 4 000 eli vailla asumisratkaisua on yhä noin 6 000 oleskeluluvan saavaa henkilöä. Lisäksi on hyvin todennäköistä, että kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneista osa jää oleskelemaan Suomeen luvatta. Yhdessä maassamme ilman työlupaa oleskelevien EU -kansalaisten kanssa em. ryhmistä on muodostumassa Suomeen uusi katuasunnottomien ryhmä, jota palvelujärjestelmämme ei kohtaa.

Ennaltaehkäisevän asunnottomuusohjelman valmistelutyö työnimellä AUNE käynnistettiin virallisesti asuntonministeri Pia Viitasen emännöimässä pyöreän pöydän tapaamisessa 4.3.2015. Kaikkiaan 17 kohdan toimenpide-ehdotus uuden hallituksen asunnottomuuspolitiikaksi¹³ (Asunto ensin – asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016 – 2019) julkaistiin 17.4.2015. Ehdotukseen sisällytettiin myös nuorten asunnottomuuden vähentämisen toimenpiteitä valmistelleen työryhmän (9.04.2015) esitykset. Sipilän hallituksen ohjelmaan kirjattiin päätös asunnottomuustyön jatkamisesta toimenpide-ehdotuksen esitykset huomioiden.

Toimenpideohjelman päämääränä on liittää asunnottomuustyö entistä laajemmin osaksi syrjäytymisen torjuntatyön kokonaisuutta asunto ensin -periaatteen pohjalta. Yksinkertaistaen tämä tarkoittaa asumisen turvan varmistamista aina kun asiakas kohdataan palvelujärjestelmässä.

Tavoitteemme on jatkaa asunnottomuuden vähentämistä. Tavoite saavutetaan:

- Vahvistamalla asunnottomuuden ennaltaehkäisyä, sekä
- Torjumalla asunnottomuuden uusiutumista.

Tavoitteemme on tunnistaa ja minimoida asunnottomuutta aiheuttavat riskitekijät, sekä vahvistaa eri tasoilla asunnottomuudelta suojaavia tekijöitä asumisen ensisijaisuudesta lähtevää monialaista työskentelyä ja ennaltaehkäisevää työtä painottaen. Lisäksi etsimme entistä tehokkaampia keinoja asunnottomuuden uusiutumisen torjumiseen erityisesti toistuvasti asunnottomuuteen ajautuvien kierteen katkaisemiseksi ja pysyvien tulosten aikaansaamiseksi. Toimenpiteillä tavoitellaan myös palvelujärjestelmämme uudistamista entistä asiakaslähtöisemmäksi ja ennaltaehkäisevämmäksi. Pitkällä aikavälillä etsimme myös kustannussäästöjä. Toimenpideohjelman kustannusarvio on noin 78 M€ ja rahoitus kootaan useasta erillisestä lähteestä hyödyntämällä hankerahoituksia, ARA investointi- ja kehittämisavustuksia, ministeriöiden budjettirahoitusta sekä muita rahoitusvälineitä.

11. Lopuksi

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelmien (2008 – 2015) onnistuminen ja saavutetut tulokset perustuivat pääosin siihen, että monessa asiassa edettiin samanaikaisesti. Ohjelman käynnistäjä,

¹³[file:///F:/Asunnottomuustyö/AUNE/AUNE%20luonnokset/Ehdotus%20asunnottomuuspolitiikaksi%20170415%20\(AUNE\).pdf](file:///F:/Asunnottomuustyö/AUNE/AUNE%20luonnokset/Ehdotus%20asunnottomuuspolitiikaksi%20170415%20(AUNE).pdf)

asuntoministerinä vuosina 2008 – 2011 toiminut Jan Vapaavuori toteaa uudessa kirjassaan Puoliholtiton Suomi, 2016, että ”tämän ikuisuusongelman lievittäminen edellytti ymmärrystä kohderyhmän moniongelmaisesta luonteesta, systeemistä tulokulmaa ja periaatteellista uudelleenajattelua”. Ja että, ”mitä sitten heidän auttamiseksi tehdäänkin, työssä pitää olla hyvin määrätietoinen, johdonmukainen ja pitkäjänteinen”.

Tämä tarkoitti useita asioita, joissa piti onnistua. Ensinnäkin kumppaneiden ja yhteistyötahojen kanssa täytyi päästä yhteiseen ymmärrykseen ilmiöstä ja muutoksen suunnasta. Yhteisymmärrys rakennettiin PAAVO-ohjelmassa avoimessa, yhteisessä valmistelussa. Viisaiden ryhmä loi ohjelman, Ahkerat-ryhmä valmisteli toimeenpanosuunnitelman ja vuosittain kokoontunut laaja neuvottelukunta ja lähes kuukausittain kokoontunut suppea ohjausryhmä tekivät suunnitelmaan ohjelmakauden aikana tarvittavia tarkennuksia ja uusia avauksia.

Toiseksi, ohjelman tuloksellisuuden ja läpinäkyvyyden varmistamiseksi oli järjestettävä tietojen kerääminen ja tulosten mittaaminen. Tämä kirjoitettiin sisään kymmenen kaupungin kanssa tehtyihin aiesopimuksiin ja ympäristöministeriö rahoitti valtakunnalliset tutkimukset uusien asumisyksiköiden kustannushyödyistä.

Kolmas näkökohta on kaikista tekijöistä ehkä tärkein. Keskeisten operatiivisten toimijoiden kanssa oli aikaansaattava toimeenpanosuunnitelma, jossa yhdistyi toisiaan kannustavalla tavalla yhteiset valtakunnalliset toimet paikkakunnan omien painotusten kanssa. Kaikki kaupungit kantoivat PAAVO-ohjelmassa suhteellisen osuutensa valtakunnallisesti määritellystä uusien asuntojen tai asuntopaikkojen määrästä. Tämän turvaamiseksi aiesopimuksissa sovittiin konkreettisesti kaikista ohjelman hankkeista, valtion niihin osoittamasta investointi- ja käyttörahoituksesta sekä kaupunkien toimista asuntojen ja tukihenkilökunnan järjestämiseksi. Korvamerkitty julkinen rahoitus turvasi sen, että tuki todella kohdistui sovittuun hankkeeseen eikä sitä esim. osoitettu johonkin muuhun kiireelliseen tarpeeseen.

Neljänneksi, yhteistyö ja kommunikaatio oli organisoitava tavalla, joka synnytti ja lisäsi toimijoiden keskinäistä luottamusta. Ohjelmassa onnistuttiin aikaansaamaan positiivinen kehä, jossa yhteisten ponnistelujen synnyttämät tulokset vahvistivat keskinäistä luottamusta, joka puolestaan kannusti entistä parempaan yhteistyöhön ja toimi myös puskurina takaiskuja kohdattaessa.

Ja viimeiseksi, tarvittiin vahva tukiorganisaatio, osaava henkilökunta, jolla oli käytössään sekä taito että resurssit koordinoida osallistuvien tahojen yhteistoimintaa. Ohjelman suunnitteleva ja toimeenpaneva organisaatio oli poikkeuksellisen osaava. Valtakunnallisella tasolla ohjausryhmän rinnalla työskenteli ohjelmajohtaja ja Verkostokehittäjät -hanke sekä useiden järjestöjen ja palveluntuottajien valtakunnallisia työntekijöitä. Lisäksi jokaisessa aiesopimuskaupungissa osoitettiin ohjelman yhteyshenkilö sekä vastuulliset asunto - ja/tai sosiaalitoimen virkamiehet.

Lähteet:

Asunnottomuustilastot 2012 - 2015. ARA.

<http://www.ara.fi/fi->

[FI/ARAtietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2015\(38041\)](http://www.ara.fi/fi-)

Avustus päätökset ARA, RAY ja STM. 2012 - 2015.

Feantsa. 2014. Press Release – 19th December 2014.

<http://www.feantsa.org/spip.php?article2565&lang=en>

Granfelt, Riitta. 2015. Asumissosiaalinen työ: Kotiin ja rikollisuudesta irti? Y-Säätiö.

http://www.ysaatio.fi/wp-content/uploads/2015/11/asumissosiaalinen_tyo_julkaisu_web.pdf

Kaakinen, Juha. 2012. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman 2008 - 2011 loppuraportti. Ympäristöhallinto.

http://www.asuntoensin.fi/files/2648/PAAVO_I_loppuraportti_J_Kaakinen_2012.pdf

Karppinen, Jari & Fredriksson, Peter. 2015. Asunto ensin – asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016 – 2019 (AUNE). Ehdotus uuden hallituksen asunnottomuuspolitiikaksi.

[file:///F:/Asunnottomuustyö/AUNE/AUNE%20luonnokset/Ehdotus%20asunnottomuuspolitiikaksi%20170415%20\(AUNE\).pdf](file:///F:/Asunnottomuustyö/AUNE/AUNE%20luonnokset/Ehdotus%20asunnottomuuspolitiikaksi%20170415%20(AUNE).pdf)

Kinni, Anne. 2016. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen asumisneuvonnan seurantatiedot. 11.1.2016.

Lehtonen, Leena; Leino, Liisa; Lindström, Kristiina ja Manninen, Marja 2013: Voimanpesä-häätöuhasta pärjäävään perheeseen. Ympäristöministeriön raportteja 23/2013.

[http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Julkaisut/YMra232013_Voimanpesa\(24941](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Julkaisut/YMra232013_Voimanpesa(24941)

Lehtonen, Leena & Seppälä, Ulla-Maija 2014: Kodittomuutta ja rakenteellista välinpitämättömyyttä – Lapsiperheiden epävarma asuminen Suomessa. Teoksessa Hyväri & Kainulainen (toim): Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin, DIAK.)

<http://www.diak.fi/tyoelama/Julkaisut/Sivut/A-tutkimuksia.aspx>

Ohjausryhmän kokousten muistiot 2012 – 2015. http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/paavo-verkostokehittajat/paavo-ohjelma/paavo_ii/suppean_paavo-ohjausryhman_muistiot

Ohjelman seurantakyselyn tulokset vuosilta 2012 - 2015.

Olisipa kotona - nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhankkeen 2012 – 2015 tuotokset ja opit. Jokinen, Sanna-Mari; Malinen, Jyrki; Numminen, Paula; Pelto-Huikko, Antti; Tarvainen, Tom (toim). 2016. Nuorisoasuntoliitto ry.

Paikka asua ja elää? Hyväri, Susanna; Kainulainen, Sakari (toim). 2013. DIAK.

<http://www.diak.fi/tyoelama/Julkaisut/Sivut/A-tutkimuksia.aspx>

Pleace, Nicholas; Culhane, Dennis; Granfelt Riitta and Knutagård, Marcus. 2015. The Finnish Homelessness Strategy - An International Review. Ministry of the Environment 3 en/2015. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153258/YMra_3en_2015.pdf?sequence

Sillanpää, Virpi. 2013. Asunto ensin -yksiköiden kustannusvaikuttavuusvertailussa mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksiköt. Tampereen teknillinen yliopisto. <http://www.ym.fi/download/noname/%7B13F1333B-9C45-438D-B9BD-59D0BEE62339%7D/77950>

Valtioneuvoston periaatepäätös pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi. (15.12.2011).

Vapaavuori, Jan. 2016. Puoliholtiton Suomi. Otava.

Viskari, Satu; Lund, Pekka; Avellan, Maarit. 2016. Erilainen naapuri: Asuinlähtöisen ympäristötyön menetelmiä ja kokemuksia. Sininauhajulkaisut. <http://www.sininauhakoti.fi/index.php/erilainen-naapuri-uusi-kirja-asuinaluehahtoisesta-ymparistotyosta>

Liitteet:

Liite 1. Paavo 2 seurantakyselyn asiakaskohtaiset tulo- ja poismuuttolomakkeet

PAAVO asiakaskohtainen tulolomake

Asumisen jatkuminen on valittu keskeiseksi ohjelmassa seurattavaksi yksilötason vaikuttavuusmittariksi. Asumisen jatkuminen kertoo hyvin perustavoitteen saavuttamisesta. Asumisen turvaaminen on AE-periaatteen mukaisesti edellytys kokonaisvaltaisen kuntoutusprosessin etenemiselle ja asumisen jatkuminen antaa myös viitteitä kuntoutusprosessin etenemisestä.

Tämä lomake täytetään jokaisesta PAAVO ohjelman asumispalveluihin ohjautusta asukkaasta, jonka asuminen on alkanut 1.1.2012 jälkeen (ei asumisneuvonnan asiakkaista). Tiedot täytetään vuoden 2012 osalta mahdollisuuksien mukaan takautuvasti ja jatkossa aina kun tuki/asuminen alkaa.

Tietojen keräämiseen käytetään Webropol -ohjelmaa ja **linkki lomakkeeseen on jatkuvasti avoinna**. Täyttöpyyntö lähetetään kaupungeille ja kaupungit toimittavat linkin asiakaskohtaisten tietojen täyttämistä varten palveluntuottajille. Palveluntuottajat täyttävät omien asiakkaidensa tiedot linkin kautta suoraan järjestelmään.

Varmistatthan että tiedot täytetään kustakin asiakkaasta vain kerran (alussa ja lopussa). **Asiakkaan henkilöllisyyttä ei kysytä. Ei myöskään tietoja, joiden avulla asiakas voitaisiin yhdistää annettuihin tietoihin.**

Tietoja käytetään asunnottomuustyön kehittämis-, raportointi- ja vaikuttamistyöhön. Koontiraportti toimitetaan kaupungeille helmikuun loppuun mennessä.

1. Täyttäjätiedot.

Tähän täytetään lomakkeen täyttäjän tiedot.

Kaupunki

Sähköpostiosoite

Lomakkeen täyttäjän nimi

2. Asumismuoto *

Asumispalveluyksikkö, yksikön nimi:

Hajautettu asuminen

3. Asukkaan ikä. Valitse, mihin ikäryhmään asukas sijoittuu. * Alle 29 vuotta 29-65 vuotta Yli 65 vuotta**4. Asukkaan sukupuoli. *** Mies Nainen**5. Onko asiakkaalla alaikäisiä lapsia (joko huollettavia tai ei)? *** Ei On 1 On 2 On 3 Enemmän kuin 3**6. Ensisijainen asumismuoto ennen palveluun tuloa.** Ulkona, ensisuojaissa yöpyvä Asunnoton (esim. majailua tuttavien, sukulaisten luona, tilapäistä majoittumista, laitoksessa, koska ei voida kotiuttaa, vankilasta ilman asuntoa vapautuva) Asunnottomuusuhan alainen (esim. toistuvia häätöjä, määräaikaista vuokrasopimuksia tms.) Puutteellisesti asuva (esim. ahtaasti asuva, puutteellisesti varustettu asunto, terveystaitta)

Jokin muu, mikä:

7. Asunnottomuuden kesto ja toistuvuus yhteensä (viimeisen noin 3 vuoden aikana, jos tiedossa)

vuotta _____

kuukautta _____

Kuinka monta kertaa ollut asunnottomana _____

8. Tarvittaessa voit kuvata asunnottomuuden kestoa tähän:

9. Tarvittaessa voit täydentää tai tarkentaa tähän omin sanoin:

PAAVO asiakaskohtainen poismuuttoseuranta

Asumisen jatkuminen on valittu keskeiseksi ohjelmassa seurattavaksi yksilötason vaikuttavuusmittariksi. Asumisen jatkuminen kertoo hyvin perustavoitteen saavuttamisesta. Asumisen turvaaminen on AE-periaatteen mukaisesti edellytys kokonaisvaltaisen kuntoutusprosessin etenemiselle ja asumisen jatkuminen antaa myös viitteitä kuntoutusprosessin etenemisestä.

Tämä lomake täytetään jokaisesta PAAVO ohjelman asumispalveluihin ohjautusta asukkaasta, jonka asuminen tai tuki on päättynyt 1.1.2012 jälkeen. Tiedot täytetään mahdollisuuksien mukaan takautuvasti vuoden 2012 osalta ja jatkossa aina kun asukas muuttaa pois tai tuki päättyy.

Tietojen keräämiseen käytetään Webropol -ohjelmaa ja **linkki lomakkeeseen on jatkuvasti avoinna.** Täyttöpyyntö lähetetään kaupungeille ja kaupungit toimittavat linkin asiakaskohtaisten tietojen täyttämistä varten palveluntuottajille. Palveluntuottajat täyttävät omien asiakkaidensa tiedot linkin kautta suoraan järjestelmään.

Varmistatthan että kustakin asiakkaasta tiedot täytetään vain kerran (alussa ja lopussa). **Asiakkaan henkilöllisyyttä ei kysytä. Ei myöskään tietoja, joiden avulla asiakas voitaisiin yhdistää annettuihin tietoihin.**

Tietoja käytetään asunnottomuustyön kehittämis-, raportointi- ja vaikuttamistyöhön. Koontiraportti toimitetaan kaupungeille helmikuun lopussa 31.12 mennessä täytettyjen tietojen pohjalta.

1. Lomakkeen täyttäjätiedot *

Kaupunki

Nimi

sähköpostiosoite

2. Asumispalvelun tiedot. *

Valitse päättyykö asuminen/tuki asumisyksikössä vai hajautetussa asumisessa.

Asumisyksikkö

Hajautettu asuminen

3. Asukkaan ikä *

Alle 29 vuotta

29-65 vuotta

yli 65 vuotta

4. Asukkaan sukupuoli *

Mies

Nainen

5. Tukijakson kesto yhteensä. Täytä vaikka asuminen jatkuisi toisessa asumispalvelussa ja tuessa suunnitellusti. *

_____ vuotta

_____ kuukautta

6. Asumisen / tuen päättymisen. Valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista. *

Suunniteltu poismuutto (sekä tuen jatkuessa, että itsenäiseen asumiseen muutettaessa)

Asuminen jatkuu itsenäisesti samassa asunnossa

Suunnittelematon poismuutto (esim. asumisen keskeytyminen hädän, vuokrasopimuksen purun tms. takia), pois muuton syy:

7. Voit tarvittaessa täydentää tähän.